

International Conference on *FAKE* NEWS

วันจันทร์ที่ 17 มิถุนายน 2562
ณ ห้องจามจรี บอลรูม
โรงแรมปทุมวัน ปริ๊นเซส กรุงเทพฯ

FRIEDRICH NAUMANN
STIFTUNG *Für die Freiheit.*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การจัดเวที International Conference on Fake News เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2562 ณ ห้องจามจรี บอลรูม โรงแรมปทุมวัน ปริ๊นเซส กรุงเทพฯ เกิดขึ้นด้วยกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์และภาคีเครือข่ายเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาข่าวลวง/ข่าวปลอม (Fake News หรือ Mis/Disinformation) ที่เกิดขึ้นทั่วโลกท่ามกลางสถานการณ์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีวัตถุประสงค์เพื่อรับมือกับการสร้างข่าวลวง/ข่าวปลอม ด้วยการใช้องค์ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล (Media Information and Digital Literacy หรือ MIDL) ในการรับมือกับปัญหา โดยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย 7 องค์กร ซึ่งได้มีการจัดงานแถลงปฏิญญารวมพลังขับเคลื่อนต่อต้านข่าวลวงข่าวปลอม เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2562 ดังนี้

1. มูลนิธิ Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF)
2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
3. สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
4. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS)
7. สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์

ในการนี้ยังได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งไทยและต่างประเทศมาร่วมถอดบทเรียนการทำงานและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย อาทิ

- Audrey Tang, Taiwan's Digital Minister
- Masato Kajimoto, Journalism and Media Studies Centre, The University of Hong Kong
- Nur-Azna Sanusi, Thomson Reuters
- Eric Wishart, Agence France – Presse (AFP)
- Mario Brandenburg, German Bundestag (Parliament)
- Lucille S. Sodipe, VERA Files

**PEOPLE CAN CONTRIBUTE
FACT CHECKING**

ENCOURAGE KNOW HOW

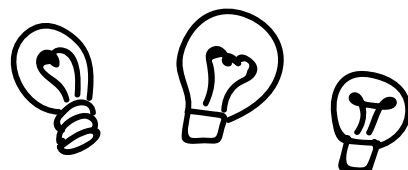
รวมวิทยากรและผู้ดำเนินรายการทั้งไทยและต่างประเทศจำนวน 25 คน และมีผู้เข้าร่วมประมาณ 150 คน ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายคือ ภาคีเครือข่าย นักวิชาการ นักวิชาชีพ องค์การภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สนใจโดยลงทะเบียนผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดสดเวทีผ่าน Facebook live โดยสถานี Thai PBS เป็นผู้ดำเนินการ เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชนสามารถรับชมได้อย่างทั่วถึงและกว้างขวาง

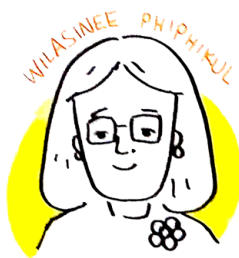
รูปแบบการจัดงานในช่วงเช้าเป็นการนำเสนอบทเรียนการทำงานรับมือข่าวลวง/ข่าวปลอมจากต่างประเทศ เริ่มต้นด้วยการปราศรัยพิเศษโดย Audrey Tang รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัล ประเทศไต้หวัน “Findings Fact in a World of Disinformation: The Search for Collective Solutions” นำเสนอบทเรียนการทำงานรับมือข่าวลวง/ข่าวปลอมของไต้หวัน โดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ประชาชน และผู้ประกอบการ จากนั้นเป็นช่วงเสวนา “Countering Fake News: Best Practices and Policy Implication” โดยวิทยากรจากต่างประเทศจากหลากหลายสาขาอาชีพ อาทิ นักวิชาการ นักการเมือง นักวิชาชีพ เป็นต้น

สำหรับรูปแบบการจัดงานในช่วงบ่ายจะเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือ Workshop โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านการขับเคลื่อนสังคมโดยใช้สื่อเป็นเครื่องมือ โดยแบ่งเป็น 3 ห้องย่อย ดังนี้

- Workshop Group 1: Public Policy in Handling Mis/Disinformation in Digital Era
- Workshop Group 2: Lesson Learned on Fact Checking Efforts Opportunities and Challenges
- Workshop Group 3: MIDL “Empowering Digital Citizenship”

ทั้งนี้ได้มีการจัดทำรายงานสรุปการถอดบทเรียนจากเวที International Conference on Fake News โดยจะเผยแพร่ผ่าน e booking และช่องทางออนไลน์ต่างๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดเวทีเสนอเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและจัดทำแผนงานในการรับมือกับปัญหาข่าวลวง/ข่าวปลอม โดยประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเป็นสำคัญ และมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของประชาชนและสังคมในการแก้ปัญหา โดยใช้การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และดิจิทัลเป็นเครื่องมือ เพื่อพัฒนาไปสู่การมีนิเวศสื่อที่ดีอันเป็นเป้าหมายสำคัญของคณะผู้จัดงาน

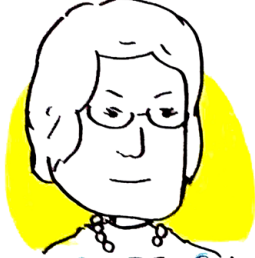

WILASINEE PHIPHIKUL

1. THIRD-PARTY
 2. TRUST
 STRONG DATA SYSTEM

THAI PBS ALSO AWARE OF THE
 IMPORTANT OF FACT CHECKING.

- UGC
- CLOUD CHECKING
- DATA JOURNALISM SUPPORTING UNIT

CITIZENSHIP

FOREIGN COUNTRY
 • M2W RIGHTS
 • STRONG CITIZENSHIP

THAILAND
 • SELECTIVE BELIEVE
 • NO CRITICAL THINKING
 • 100% BELIEVE WITHOUT FACT CHECKING

RELATIONAL NOT TRANSACTIONAL

NO-TRUST IS BETTER THAN BLIND TRUST

AUDREY TANG

PROBLEM → BEAUTY ISSUE → POLITICAL

↓ MEDICAL ISSUE → HATE SPEECH

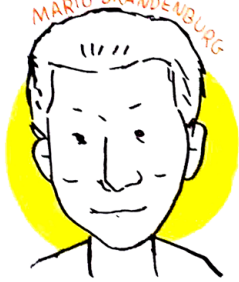
SHARING BEHAVIOR

↓ LACK OF RELIABLE SOURCES

SO WE NEED: FACT CHECK UNIT

↑ GOVERNMENT

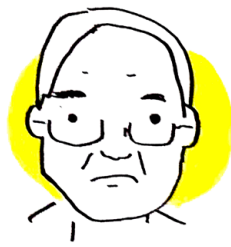
↓ CITIZEN

MARIO BRANDENBURG

FAKE NEWS ARE PHILOSOPHY PROBLEMS THAT CAN'T SUDDENLY FIXED SO OVERPROTECTION MIGHT DISRUPT LEARNING

PEOPLE + LEARNING = ABILITY OF CHECKING FACTS!

COLLABORATION OF EVERY ORGANIZATIONS IS REALLY IMPORTANT.

PEOPLE EASY TO ACCESS NEWS THROUGH SOCIAL MEDIA

GOVERNMENT POLICY MIGHT EFFECT FREEDOM OF EXPRESSION

THITIRAT THIPSAMRITKUL

ACTUALLY IT IS NORMAL THAT GOVERNMENT CAN CONTROL THE CHANNEL OF NEWS BUT CAN'T FORBID AN EXPRESSION

LET PEOPLE BE AN INDIVIDUAL FACT CHECKER!

รายงานสรุปการถอดบทเรียนเวที

International Conference on *FAKE* NEWSs

วันจันทร์ที่ 17 มิถุนายน 2562
ณ ห้องจามจรี บอลรูม ชั้น M
โรงแรมปทุมวัน ปริ๊นเซส กรุงเทพฯ

**How
WOULD
You
COUNTER
FAKE NEWS?**

WASAN PAILEEKLEE

1. กล่าวเปิดงานโดย **คุณวสันต์ ภัยหลีกส์** ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ภาคีต่อต้าน Fake news 8 องค์กร ได้ลงปฏิญญา เพื่อสร้างจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาข่าวปลอม ซึ่งเป็นเรื่องที่สร้างความเสียหายทั้งในและต่างประเทศในวงกว้าง โดยมีจุดประสงค์เพื่อแบ่งปันข้อมูล แบ่งปันประสบการณ์ และรับฟังความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการรับมือกับข่าวปลอมจากหลากหลายประเทศเพื่อนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อและเสริมสร้างความรู้ให้กับประชาชน

KATRIN BANNACH

2. กล่าวเปิดงานโดย **Katrin Bannach**

Head of Thailand and Myanmar Office,
Friedrich Naumann Foundation for Freedom
(FNF)

ทำไม FNF ทำเรื่องนี้?
 FNF ตระหนักจากการที่นาซี
 สร้างข่าวลวง และมีกระทรวง
 ที่คอยควบคุมไลฟ์สไตล์ไว้หมด

- ประชาชนจึงต้องเฝ้าระวัง
  - ร่วมตั้งคำถามทางรัฐบาล
- สิ่งสำคัญของ CONFERENCE นี้คือ
 การแบ่งปันประสบการณ์จาก
 ประเทศต่างๆ

KATRIN BANNACH

HEAD OF THAILAND AND MYANMAR OFFICE,
 FRIEDRICH NAUMANN FOUNDATION FOR FREEDOM (FNF)

มูลนิธิ FNF เชื่อมั่นในประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ต่อต้านการโฆษณาโดยใช้ข่าวลวง โดยในแต่ละประเทศมีการตั้งคำถามและรับมือกับข่าวลวง/ข่าวปลอมที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่าง ในอดีตประเทศเยอรมันยุคนาซี มีการจัดตั้งกระทรวงโฆษณาการเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวลือโดยเฉพาะ แต่ในปัจจุบันการเผยแพร่ข่าวปลอมข่าวลือมีวิธีการแยบยลมากกว่าเดิม ไม่ได้ทำโจ่งแจ้งแบบในอดีต ทั้งนี้การเข้ามาของสื่อสังคมออนไลน์ได้ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ สามารถลงข่าว ตีพิมพ์ ข้อมูลของตนเองได้ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งใหม่ ดังนั้นประเทศต่างๆ จึงต้องเข้ามหารื้อร่วมกันเพื่อที่จะระดมสมองค้นหาเครื่องมือในการควบคุมข่าวลวง/ข่าวปลอมในอันที่จะสร้างนิเวศสื่อที่ดีขึ้น

FNF

AUDREY TANG

3. คำปราศรัยโดย Audrey Tang

Taiwan's Digital Minister:

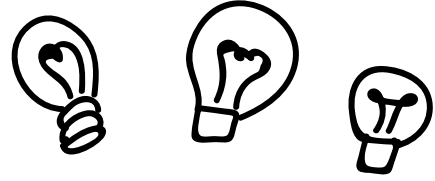
*“Findings Fact in a World of Disinformation:
The Search for Collective Solutions”*

คุณ Audrey Tang แสดงให้เห็นภาพเกี่ยวกับข่าวลือ ข่าวลวง ข่าวเท็จ โดยเน้นไปที่หนทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งเหล่านี้ ทั้งในฐานะของภาครัฐ ภาคสื่อสารมวลชน และภาคประชาสังคม สำหรับการรับมือกับสิ่งเหล่านี้จะต้องมีทั้งมาตรการเชิงรับและเชิงรุก

FINDING FACT IN THE WORLD OF DISINFORMATION

SUPPORT DIGITAL INNOVATION

1. มาตรการเชิงรับ

- **Timely Response** การตอบสนองต่อข่าวลวง/ข่าวปลอม อย่างทันท่วงทีภายใน 60 นาที ซึ่งถ้าใช้เวลามากกว่านี้ข่าวลวงจะแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและสร้างความเสียหายยากต่อการรับมือ
- **Collaborated Checking (Co-Facts)** ซึ่งก็คือ ชุมชนของผู้ยืนยันตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ Fact – Checkers Community โดย Co - Facts เกิดขึ้นจากความร่วมมือของเครือข่าย Fact – Checking นานาชาติ โดยการใช้เครื่องมือ เช่น Crowdsourcing (Crowdsourcing คือ การกระจายปัญหาที่ต้องการถาม/ตรวจสอบไปยังกลุ่มคนขนาดใหญ่ที่เป็นชุมชนออนไลน์ เพื่อให้ได้มาซึ่งการตรวจสอบและ/หรือวิธีการใหม่ๆ ในการหาคำตอบ) และ Bot (Bot ย่อมาจาก Robot ทำงานในลักษณะของโปรแกรมที่ต้องรอคำสั่งจากโปรแกรมอื่นอีกที) มาใช้เพื่อร่วมกันตรวจสอบข่าวปลอมหรือข่าวลือต่างๆ
- **Election and Referendum Law** คือ กฎหมายที่ให้มีการเปิดเผยแหล่งที่มาของเงินทุน เงินบริจาคทั้งจากในและต่างประเทศ และคำโฆษณาในการรณรงค์หาเสียงต่างๆ เพื่อให้คนทั่วไปสามารถเข้าไปตรวจสอบสืบค้นได้ ทั้งยังมีการตรวจสอบการเชื่อมโยงเกี่ยวกับการบริจาคกับพรรคการเมืองอยู่เสมอ

2. มาตรการเชิงรุก

- **ภาครัฐจะต้องเปิดกว้าง** โดยจัดให้มีช่องทางที่ประชาชนสามารถส่งคำถามเข้ามายังหน่วยงาน เพื่อที่จะได้รับการแก้ไขปัญหาหรือตอบข้อสงสัย ด้วยช่องทางนี้แม้แต่เด็กก็สามารถส่งคำถามเข้ามาได้ แนวทางดังกล่าว สำหรับรัฐจึงไม่ใช่แค่การเปิดใจเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเชื่อมโยงประชาชน/สาธารณชนไปในตัวด้วย ตัวอย่างที่ดีคือสำหรับไต้หวันนั้น ในระดับกระทรวง เมื่อประชาชนมีการเข้าชื่อหรือร่วมลงชื่อทุกๆ ห้าพันคนในประเด็นใดๆ กระทรวงจะต้องรับเรื่องนั้นเข้ามาพิจารณา เป็นต้น เหลือสิ่งอื่นใด ไต้หวันยังจัดให้มีการอบรมเรื่องความรู้เกี่ยวกับข่าวลวง ข่าวลือ ให้กับเยาวชน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเพื่อให้เด็กๆ เหล่านี้โตขึ้นมาอย่างรู้เท่าทันสื่อ

- **การระบุหรือการบ่งชี้เนื้อหาที่เป็นข่าวปลอม** การ Built-in flagging (การตั้งค่าสถานะในตัว) และการ Clarification (การอธิบาย/ชี้แจง) ได้รับการพัฒนาจากแพลตฟอร์มเครือข่ายสังคม เช่น Line Messaging และ Line Today ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้คนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบ่งชี้และดูแนวโน้มที่กำลังเป็นที่นิยม ในขณะที่ใช้แพลตฟอร์ม

- **สร้างการตระหนักรู้แก่สาธารณชน** โดยรัฐให้งบประมาณเพื่อพัฒนา TV series ที่มีคุณภาพ (คลิป The world between us) เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ของสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้เป็นหลักสูตรของโรงเรียน

ACTIVE
POLICY

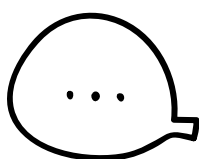
Q & A

ช่วงถามตอบ Q&A
โดยคุณณัฐฐา โทมลาวาทิน เป็นผู้ดำเนินรายการ

CREATE
DIALOGUE

COLLABORATIVE CHECKING

Q : คุณจะรับมือ
กับสื่อที่แพร่กระจาย
ข่าวปลอมอย่างไร

A : แนวคิด คือ จะไม่มี
การปิดอะไรทั้งสิ้น

MEDIA
LITERACY
CURRICULUM

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเลือกตั้ง จะมีหลัก
เกณฑ์ในการสร้างความโปร่งใสในการบริจาคเงินให้
กับพรรคการเมืองช่วงเลือกตั้ง (เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการ
โฆษณาในช่วงเลือกตั้ง) นอกจากนี้ ยังมีการ
ส่งเสริม white hacker เพื่อจูงใจไม่ให้เขาไปเป็น
black hacker หนึ่ง ในการจะให้ผู้คนเข้ามาเป็นแนวร่วม
ในกิจกรรมหรือระบบต่างๆ นั้น กิจกรรมหรือตัวระบบ
จะต้องมีความง่าย สะดวก ใช้เวลาน้อย และจะต้องมี
การเชื่อมโยงกับหลายภาคส่วนให้มีความหลากหลาย
ตลอดจนมีการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการ
เปิดให้ผู้คนเข้ามาช่วยอีกด้วย สำหรับการพูดคุยกับสื่อ
เช่น เฟซบุ๊ก ฯลฯ จะมีการพูดคุยถึงหลักจรรยาบรรณ
ที่รัฐยึดถือและสื่อเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้น
อาจต้องเข้ามาตรวจการที่รุนแรงยิ่งกว่า

4. ช่วงเสวนา Discussion on “Countering Fake News : Best Practices and Policy Implication”

DISCUSSION ON

ดำเนินรายการโดย ผศ. พิจิตรา สีคาโมโต้
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MASATO KAJIMOTO

FACT

4.1 Masato Kajimoto, Journalism and Media Studies Centre, The University of Hong Kong

ในการศึกษาเกี่ยวกับการต่อต้านข่าวปลอมนั้น เหนือสิ่งอื่นใด เราจะต้องมีความเข้าใจในบริบทของแต่ละประเทศเสียก่อน โดยมุ่งเน้นไปที่การตอบคำถามว่า ใครเผยแพร่ข่าวปลอมนั้น ความตั้งใจในการปล่อยข่าวคืออะไร จะใช้เครื่องมือใดในการตรวจสอบ และจะมีวิธีการในการตรวจสอบอย่างไรเป็นสำคัญ ไม่ใช่มุ่งศึกษาแต่เฉพาะว่าจะต่อต้านข่าวปลอมอย่างไรแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับการศึกษาและสอนเรื่องข่าวลือข่าวเท็จโดยมากนั้น มักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ดังนั้น การจะพูดถึงข่าวลวง ข่าวเท็จ โดยไม่พูดถึงการเมืองจึงแทบเป็นไปไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ในช่วงการเลือกตั้งจะมีการใช้เครื่องมือเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น first draft ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ และมหาวิทยาลัย เป็นต้น

BREAKING
NEWS

REUTERS

GLOBAL TEAM

4.2 Nur-Azna Sanusi, Thomson Reuters

ในการเฝ้าระวังสื่อสังคมออนไลน์นั้น ข่าวลือข่าวปลอมมักแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วในช่วงเวลาภัยพิบัติหรือเกิดวิกฤตขึ้น เหตุเพราะความตื่นตระหนกของผู้คนซึ่งปราศจากการตรวจทานข้อเท็จจริง โดยรอยเตอร์มี 9 ทีมงานระดับโลกในการตรวจสอบข่าวลวงร่วมกับ UGC ซึ่งถึงแม้จะช้ากว่าองค์กรอื่นๆ แต่ก็ต้องทำเพื่อการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้าน โดยการทำงานเพื่อตรวจสอบความถูกต้องจะตรวจสอบทั้งภาพและข้อเขียนซึ่งมีหลักปฏิบัติที่ต่างกัน รอยเตอร์มีการใช้ Image Search ในการตรวจสอบคลิปหรือรูปภาพ เน้นไปที่การใช้ภาพจริงที่ไม่ได้รับการตกแต่งหรือตัดต่อใดๆ ที่สำคัญผู้ตรวจสอบจะต้องมีสัญชาติญาณหรือทักษะในการตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูล นอกจากนี้ยังต้องอาศัยการติดต่อกับแหล่งข่าว เช่น ดูข้อมูลจากดาวเทียม เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้คนในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนประกาศหรือเผยแพร่ข่าวนั้นออกสู่สาธารณชนด้วย ในกรณีของนักการเมือง ถ้านักการเมืองคนใดมีการโพสต์ข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ทางทีมงานรอยเตอร์จะทำการเกาะติดนักการเมืองคนนั้นทันที

NUR-AZNA SANUSI

LUCILLE S. SODIPE

4.3 Lucille S. Sodipe, VERA Files

สำหรับการต่อต้านข่าวปลอม ทางฟิลิปปินส์มุ่งเน้นไปที่การใช้ www.factcheck.ph ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ใครๆ ก็สามารถเป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ สำหรับประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ต่อวันมากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การตรวจสอบและรับมือกับปัญหาข่าวปลอมจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง อนึ่ง ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ นั้น สามารถแบ่งข่าวลวงออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ 4 ประเภท คือ

1. False Claim: การกล่าวอ้างที่ผิด เช่น การกล่าวอ้างผิดบริษัท
2. Flip-Flops: การพลิกข้อมูลกลับไปกลับมา
3. Fact Sheet: ข้อมูลของอะไรสักอย่างที่ระบุแต่องค์ประกอบสำคัญของสิ่งนั้น จะเป็นอย่างสั้นๆ ไม่มีคำอธิบายอะไรยืดยาว
4. Fake News: ข่าวปลอม

DUALING
ELECTION

VERA FILES

- ESTABLISHED
IN 2008
- FACT CHECKING
IN 2016

ใครก็เป็น
FACT CHECKER ได้
ต้องมี เครื่องขยาย

4.4 Eric Wishart

Agence France – Presse (AFP)

ในการต่อสู้กับข่าวลือ/ข่าวปลอม คือต้องสร้างความเชื่อมั่นในสื่อให้กลับมาใหม่ ผ่านการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การอบรม การให้การศึกษ การมุ่งเป้าไปที่ keywords เช่น การเลือกตั้ง ความขัดแย้ง การสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงานของทีม บรรณาธิการ (AFP Stylebook online) การจัดทำข้อมูล การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ต่างๆ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือยืนยันข่าว (Cross Check) ถึงแม้จะได้เงินทุนสนับสนุนจากเฟซบุ๊ก แต่การทำงานจะมีความเป็นอิสระจากผู้ให้การสนับสนุน เมื่อ AFP ตั้งธงไว้แล้วว่าเนื้อหาแบบใดเป็นข้อมูลเท็จ ทางเฟซบุ๊กจะนำการตั้งธงนั้นเข้าระบบ อัลกอริทึมเพื่อตรวจสอบข่าวลวง ข่าวลือ ในเพจของตน เมื่อพบข้อมูลเท็จระบบจะจำกัดการเข้าถึงข่าวนั้น

ERIC WISHART

MARIO BRANDENBERG

4.5 Mario Brandenburg, German Bundestag (Parliament)

ในเยอรมันข่าวลือและข่าวปลอมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่มีกรณีเรื่องผู้อพยพ โดยสื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีในการปลอมแปลงต่าง ๆ ล้วนมีส่วนสำคัญต่อการสร้างและแพร่กระจายข่าวปลอมสำหรับเยอรมันเมื่อต้องเผชิญกับข่าวปลอมนั้น พวกเขาจะทำการตรวจสอบโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ข่าวปลอมนั้นมีการปรับเปลี่ยนหรือตกแต่งไฟล์มากน้อยเพียงใด
2. พิจารณาบริบทแวดล้อมที่เกิดหรือแพร่กระจายข่าวปลอมนั้น
3. ต้องจัดหาและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างทันท่วงทีซึ่งควรจะต้องมีการจัดการตรวจสอบภายใน 24 ชั่วโมง

EMPOWERING
CITIZEN

BEACTIVE AND
REACT FAST

OPEN DATA

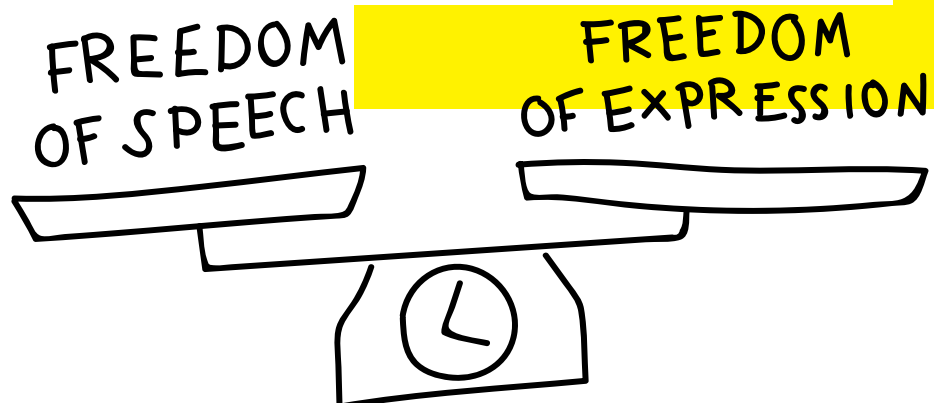
FIGHTING FAKE NEWS

FURTHER MEASURES

สำหรับมาตรการในการต่อต้านข่าวปลอมนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้านหลัก คือ

1. **ความร่วมมือ** แพลตฟอร์มจะต้องมีการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ซึ่งนั้นรวมถึงผู้ตรวจสอบในระดับท้องถิ่น โดยจะต้องไม่คำนึงถึงแต่เรื่องถูกผิดเท่านั้น แต่จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและสภาพบริบทด้วย
2. **การตรวจสอบ** สร้างเทคโนโลยีอันทันสมัยเพื่อตอบโต้กับข่าวปลอม เช่น ระบบ AI
3. **การให้การศึกษา** จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมว่าอะไรคือข่าวปลอม ตั้งแต่ในระดับโรงเรียน ฝึกฝนและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในเด็กและเยาวชน โดยเปิดกว้างให้เยาวชนได้มีโอกาสเป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริง นอกจากนี้ ยังต้องให้ความรู้ว่าจะไรควรหรือไม่ควรที่จะโพสต์หรือเผยแพร่ออกไป ไม่เพียงเท่านั้นยังต้องให้ความรู้และอบรมนักข่าวหรือตัวแพลตฟอร์มให้รู้เท่าทันสื่อและสอนว่าอะไรคือข่าวปลอม
4. **กฎหมาย** เมื่อเกิดสิ่งผิดปกติขึ้น กฎหมายจะต้องตอบสนองอย่างทันท่วงที โดยสามารถฟ้องร้องดำเนินคดี เรียกค่าปรับ หรือสั่งให้นำข่าวปลอมนั้นออกได้ สำหรับการบังคับใช้กับแพลตฟอร์มนั้น มุ่งเน้นให้แพลตฟอร์มเกิดความโปร่งใสโดยจะต้องมีการรายงานแหล่งที่มาของข่าวปลอมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐได้รับทราบ

โดยสรุปการแก้ไขปัญหาข่าวลือ ข่าวปลอม ไม่สามารถใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งโดยเฉพาะได้ แต่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งนั้นรวมถึงการนิยามและการกำหนดด้วยว่าอะไรคือข่าวปลอม

บทสรุปภาษาอังกฤษ

WASAN PAILEEKLEE

1. Opening Remarks by Wasan Paileeklee, Chief Executive Officer, Thai Media Fund (TMF)

As a co-host, he welcomed all the speakers, panelists and participants for joining the Conference to share information and experiences on countering fake news. He also hoped that the Conference will be the starting point for promoting more efficient responses to the challenge of fake news and enhancing new media literacy in Thai society. Collaboration and partnership are encouraged at national and international levels to promote the awareness for online mis- and dis-information among online users for a safer, more constructive online environment.

KATRIN BANNACH

2. Opening Speech by **Katrin Bannach**

Head of Thailand and Myanmar Office,
Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF)

ทำไม FNF ทำเรื่องนี้?
 FNF ตระหนักจากการที่นาซี
 สร้างข่าวลวง และมีกระทรวง
 ที่คอยควบคุมไลฟ์สไตล์ไว้หมด

- ประชาชนจึงต้องเฝ้าระวัง
  - ร่วมตั้งคำถามทางรัฐบาล
- สิ่งสำคัญของ CONFERENCE นี้คือ
 การแบ่งปันประสบการณ์จาก
 ประเทศต่างๆ

KATRIN BANNACH

HEAD OF THAILAND AND MYANMAR OFFICE,
 FRIEDRICH NAUMANN FOUNDATION FOR FREEDOM (FNF)

On behalf of the co-host, Katrin Bannach thanked partners and participants of the Conference. From the FNF's perspectives, it is important not only to promote the institutions of liberal democracy, but also to encourage active civic participation into the democratic process. The Conference is aimed at promoting a platform for open dialogue to share experience and exchange views on how to foster public awareness for propaganda, mis- and dis-information, as well as develop media literacy among online users.

FNF

AUDREY TANG

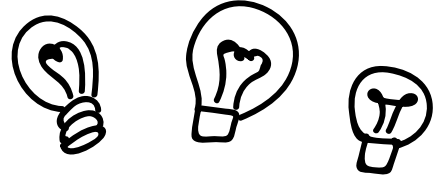
3. Keynote Speech *“Findings Fact in a World of Disinformation: The Search for Collective Solutions”*, by **Audrey Tang**, Taiwan’s Digital Minister

According to Audrey Tang, the world is now in a disinformation crisis, which represents a global threat to the authentic journalism and open societies. In Taiwan, disinformation is legally defined as intentional harmful untruth, which posed a danger to the public interests, including democracy, not just to the government. With freedom of speech as well as open and free society as its core values, Taiwan see the spread of disinformation as an invitation to closer collaboration among various parts of the society.

FINDING FACT IN THE WORLD OF DISINFORMATION

SUPPORT DIGITAL INNOVATION

Three line of defense to counter disinformation were introduced as follows:

1. **Timely response:** a 60-minute window of response is required for the public or responsible agencies to make public clarification about a detected rumor or misinformation, before it spreads into abusive, damaging dis-information.

2. **Collaborative checking:** The community of fact-checkers, Co-Fact, is established to collaborate on identifying popular rumors, verifying facts with other international factchecking networks, and using tools such as crowdsourcing and bots to clarify and communicate facts with the public.

3. **Election and Referendum Law:** Taiwan as one of the most transparent jurisdictions in the world, passed the Law, requiring the disclosure of information regarding campaign donation and media advertisements. Foreign-sponsored propagandas are also banned.

Three proactive measures to counter disinformation were also presented as follows:

1. **Open government:** The general public can participate into e-petition and participatory budgeting. Once any demand or petition is supported by up to 5,000 people, she as the Digital Minister, has a mandate to respond to such petition through cross-ministry coordination. Participation officers are assigned to almost every Ministry to liaise on the issues.

2. **Notice and public notice:** Built-in flagging and clarification are developed with social network platform such as Line Messaging and Line Today. As such, people can participate in flagging and see what clarification is trending, while using the platform.

3. **Public awareness:** Government funding is going toward developing high-quality TV series, which promotes the public awareness. Media literacy is encouraged and incorporated into school curriculum.

ACTIVE
POLICY

4. Panel Discussion on “Countering Fake News: Best Practices and Policy Implications”

DISCUSSION ON

MASATO KAJIMOTO

F A C T

4.1 Masato Kajimoto, Journalism and Media Studies Centre, The University of Hong Kong

Fact-checking has been introduced as part of the news media literacy teaching tools. It is important to not only search for solutions for the issue of disinformation, but also crucial to understand its context, including the questions of who spread the information, what intention of sharing the information, as well as which tools and methods to be used for its detection. Disinformation is connected with politics. Social media manipulation campaigns are formally organized in many countries in Asia, some of which are closely related to political parties and governments. Fact-checking resources, such as First Draft's CrossCheck and International Fact-Checking Network @Poynter are introduced.

100 VIDEOS
& STILLS
EACH WEEK

DIGITAL
PUBLISHER

REUTERS

BREAKING
NEWS

GLOBAL TEAM

4.2 Nur-Azna Sanusi, Thomson Reuters

As a social media producer, rumors and disinformation are spread quickly during time of crisis. User-generated content (UGC) is critical part of storytelling, particularly for digital publishers. Reuters has a global team dedicated to sourcing, verifying and clearing UGC. Case studies of misrepresentation during crises, and Reuters' responses to the issues are introduced. Countermeasures include online reverse searching, and cross-referencing.

NUR-AZNA SANUSI

LUCILLE S. SODIPE

4.3 Lucille S. Sodipe, **VERA Files**

VERA Files' experiences of fact-checking are presented to counter mis- and dis-information. Efforts are made to verify underreported issues, such as elections, human trafficking and another human rights violation. Fact-checking is focused on 4 categories: False claims, flipflops, fact sheets and fake news. Partnership with another international fact-checking network @Poynter is discussed.

DUALING
ELECTION

VERA FILES

- ESTABLISHED
IN 2008
- FACT CHECKING
IN 2016

ใครก็เป็น
FACT CHECKER ได้
ต้องมี เครือข่าย

4.4 Eric Wishart

Agence France – Presse (AFP)

The efforts in fighting fake news and disinformation, as well as the erosion of trust in the media are presented. AFP's practices for enhancing transparency in the editorial procedures to re-assert public trust in the media. Partnership with EU and other stakeholders to develop video verification on social networks for the news industry. Cases of fact-checking in key areas, such as elections, natural disasters, etc., are introduced. Media literacy and education outreach, including the partnership between AFP and HKU, and secondary school education, are discussed to promote the counter fake news efforts.

ERIC WISHART

MARIO BRANDENBERG

FURTHER
MEASURES

4.5 Mario Brandenburg, German Bundestag (Parliament)

Disinformation and propaganda are not a new phenomenon, but the mixture of new communication channels, information technology, and political will have made it a global topic. Fake news in Germany is mostly associated with right-wing populists and extremists, and on the topic of refugees and crimes. There is now a trend towards 'deep fakes', meaning the uses of AI, bots, big data and micro targeting to make fake news even more difficult to detect and more reachable to the public. Several steps have been taken in Germany, including the Network Enforcement Act, adopted in June 2017, which requires social media platforms to remove or block the "obviously illegal content" within 24 hours after a complaint has been filed, or else being fined up to 50 million euro per case. This raises some concerns over over-blocking, outsourcing the legal system to social media platforms, and endangering the freedom of expression. In addition, private initiatives for dismantling fake stories, such as HOAXmap, mapping the areas where false information are spread. Other measures include the use of AI to help 'reverse-engineer' videos and pictures to spot manipulated content ('deep fakes'). Moreover, 3 lines of defense where AI can support are discussed: 1) Checking data for manipulation at file level; 2) searching for the root of fake news and understanding the process of its spread; 3) using open data sources to aggregate data as correct materials for politicians, journalists and fact checkers to 'fight' back.

สรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการ ภาคบ่าย เวที International Conference on Fake News

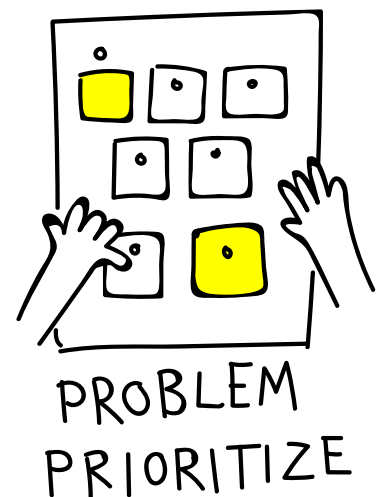

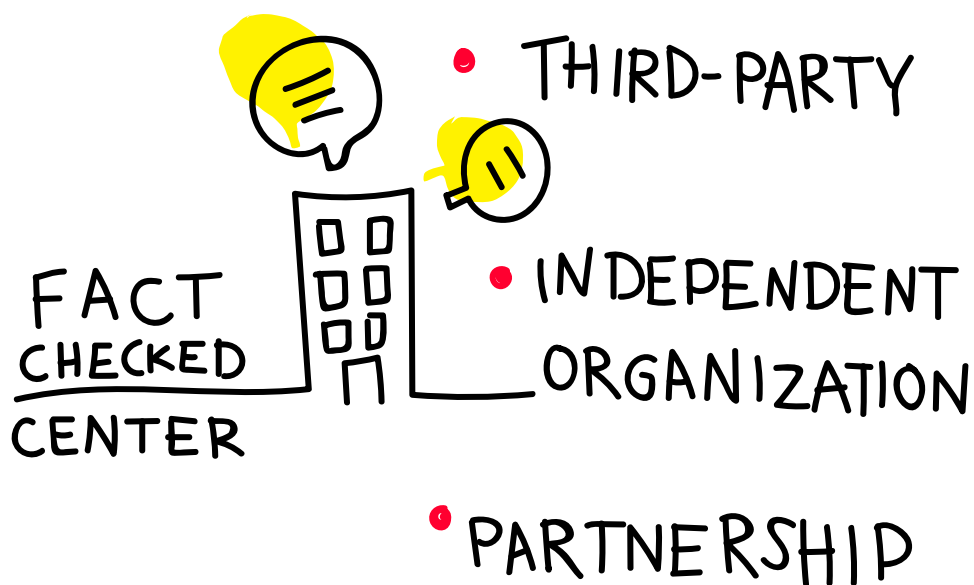
ดำเนินรายการโดย คุณสุกัญญา กลางณรงค์
ผู้แทนสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

Workshop Group 1: Public Policy in Handling Mis/Disinformation in Digital Era

ประเด็นการอภิปราย

- พิจารณาโมเดลของได้วันนี้ เราจะถอดบทเรียนจากกรณีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารประเทศในยุคดิจิทัล และในการรับมือกับข่าวลวง (fake news) ได้อย่างไร
- มีหลักการ ปรัชญาและแนวปฏิบัติอะไรบ้างที่ควรคำนึงถึง เมื่อพูดถึงนโยบายการรับมือกับข่าวลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทย

รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล (ไทยพีบีเอส)

จากมุมมองคนทำสื่อ ประเด็นที่น่าสนใจคือ การร่วมตรวจสอบข้อมูลโดยตัวแสดงที่สาม (Third-party factchecking) ซึ่งเกิดขึ้นจากการร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ เพื่อร่วมสร้างความโปร่งใสเชิงข้อมูลในกรณีของไทยพีบีเอส ตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 มีกลไกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ และการรับเรื่องร้องเรียน (หมวด 5) อีกทั้งยังมีอนุกรรมการรับเรื่องร้องทุกข์และระบบเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสาร กลไกเหล่านี้เป็นเครื่องมือจากฝั่งผู้ผลิตในการรับมือกับข่าวลวง ที่มีลักษณะสอดคล้องกับแนวทางการร่วมตรวจสอบข้อมูลโดยตัวแสดงที่สาม อย่างไรก็ตาม กลไกเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงเมื่อมีการสร้างความไว้วางใจ (Trust) ระหว่างประชาชนกับผู้ผลิตสื่อเพราะความไว้วางใจจะทำให้เกิดการตรวจสอบร่วมกันระหว่างผู้ผลิต ภาคประชาสังคม และประชาชนอย่างแท้จริง

THAI PBS

ชีวิต
ก่อน... แชนวี

ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ (สสส.) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ)

ดูเหมือนว่าข่าวลวงจะเป็นเหล่าเก่าในขวดใหม่ กล่าวคือ เป็นปัญหาเดิมในบริบทใหม่ในยุคดิจิทัล ในบริบทของประเทศไทย ความเป็นพลเมืองนั้นอ่อนแอ ประชาชนรอรับบริการของรัฐ รอรับข้อมูลข่าวสารจากรัฐและเชื่อฟังรัฐเสมอมา ดังนั้น การร่วมตรวจสอบข้อมูลข่าวสารโดยประชาชนจึงมีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ โดยทั่วไปองค์กรภาคประชาชนที่จะตรวจสอบอย่างแข็งขันกลับไม่แข็งแรง เพราะฉะนั้น หากต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารจะต้องสร้างความเป็นพลเมือง ให้ประชาชนตระหนักและยืนยันสิทธิของตนเอง ในการที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ในระดับของระบบคิด ประชาชนไทยถูกปลูกฝังให้คิดแบบไม่วิพากษ์ ดังนั้น จึงสุ่มเสี่ยงเมื่อพบอะไรถูกใจหรือโดนใจ ก็แชร์ แม้ว่าอาจจะเป็นข่าวปลอม ดังนั้น ถ้ารัฐบาลไม่สามารถส่งเสริมให้เกิดพลเมืองเข้มแข็ง การแก้ปัญหาข่าวลวงจะจัดการได้ยาก

FACT CHECKING FROM
USERS CREATE CONTENT

คุณสารี อ่องสมหวัง (มพบ.) (เลขาธิการมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค)

ประเด็นหลักคือ ผู้บริโภคจะตั้งหลักอย่างไรในการรับมือกับข่าวลวงที่แพร่กระจายอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวลวงที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชน เช่น น้ำมะนาวรักษาทุกโรค นอกจากนี้ข่าวลวงที่ถูกทำให้เป็นการเมืองและนำมาซึ่งความขัดแย้งมักจะส่งผลต่อความคิดของผู้คน ดังนั้น เพื่อจัดการกับปัญหาเหล่านี้ อาจมีการตั้งองค์กรตรวจสอบข้อมูลของภาคประชาสังคม (civil society-based intelligent unit) เพื่อไม่ให้ภาระไปกระจุกอยู่กับรัฐเพราะถ้าภาระในการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลอยู่ใกล้รัฐเกินไป ก็จะกลายเป็นโฆษณาชวนเชื่อจากรัฐ นอกจากนี้ในปัจจุบันเพื่อลดต้นทุนในการผลิตสื่อหรือข่าว สำนักข่าวจำนวนหนึ่งก็อาศัยข้อมูลข่าวสารจากสื่ออื่นหรือแหล่งผลิตเนื้อหาที่ตรวจสอบไม่ได้ หรือเอามาจากแหล่งอ้างอิงที่ไม่น่าเชื่อถือ โดยรวมทำให้เกิดข่าวสารที่ไม่มีคุณภาพ เสี่ยงต่อการเป็นส่วนหนึ่งในการแพร่กระจายข่าวเท็จ ทั้งนี้การจัดการนั้นไม่่ง่ายนัก เพราะแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (reliable source) ก็หาไม่่ง่าย ประชาชนเองก็สงสัยว่าตกลงจะหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งไหน ดังนั้น ภาคประชาสังคมอาจต้องสร้างฐานข้อมูลหรือทำ Blacklist ที่ชัดเจนว่าแหล่งข้อมูลไหนไม่น่าเชื่อถือ

SO WE NEED : FACT CHECK UNIT

GOVERNMENT

CITIZEN

คุณมาริโอ แบนเดนเบิร์ก (ส.ส.จากรัฐสภาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี)

คำถาม: เสรีนิยมจะจัดการกับความท้าทายข่าวลวงอย่างไร จุดสมดุลระหว่างการรับมือกับข่าวลวงอย่างมีประสิทธิภาพกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่ตรงไหน

เราต้องสร้างประชาธิปไตยดิจิทัลที่ยืดหยุ่น (resilient digital democracy) และเสริมพลังพลเมือง (empowerment) โดยที่ไม่ต้องมีการจำกัดหรือทำลายข่าวลวงให้หายไป เพราะการคุ้มครองประชาชนมากเกินไป (over-protection) ผ่านการควบคุมกำกับดูแลและตรวจตราการแพร่กระจายข่าวลวงอย่างเข้มงวด จะไม่ทำให้ประชาชนเรียนรู้สิ่งที่ดีควรจะทำคือการเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นผู้ตรวจข้อมูลเท็จหรือข่าวลวงเอง ในแง่ประชาชนเป็นคนจัดการกับข่าวลวงเอง ให้ประชาชนเป็นผู้ออกมาบอกว่าข่าวนี้เป็นข่าวลวง และชี้ให้คนอื่น ๆ เห็นว่าประชาชนทั่วไปก็สามารถเปิดโปงข่าวลวงได้ สำหรับรัฐ ไม้มีความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายหรือระเบียบที่เข้มงวดกวดขัน (strong sanctions) แต่รัฐให้เครื่องมือที่จำเป็นกับประชาชนในการที่จะมาใช้สร้างความรู้เท่าทันสื่อ และรัฐจะต้องเร็วในการตรวจสอบข้อเท็จจริง (fast in fact-checking)

FAST IN FACT - CHECKING

รศ.ดร.พนา กองมีอาคม THAIMEDIA FUND (กรรมการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์)

ในมุมมองของ Regulator หรือองค์กรกำกับดูแล สิ่งที่สำคัญหรือบทบาทหลักคือการทำหน้าที่ตามเท่าที่กฎหมายให้อำนาจ ใช้กฎหมายเพื่อรักษาสิทธิของผู้คน และให้นำหน้าหน้าที่การคุ้มครองสิทธิของผู้คน ใช้กฎหมายให้น้อยที่สุดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพมากกว่าที่จะใช้เพื่อจำกัดสิทธิ ในบริบทของประเทศไทย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมและ กสทช. สนใจเรื่องความผิดทางอาญาเป็นหลัก เช่น อาชญากรรมไซเบอร์หรือความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต แต่จริงๆ เนื้อหาในอินเทอร์เน็ตที่นอกเหนือจากเรื่องทางอาญา เช่น ข่าวปลอม ก็ควรได้รับความสนใจ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ต้องยอมรับว่าด้วยการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง จึงทำให้เกิดความสามารถของ Regulator ในการดูแลได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงนำมาสู่การคิดหาทางออกที่ไม่พึ่งพารัฐจนเกินไปนั่นคือการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) ของผู้บริโภค

MEDIA LITERACY

FACT

การกำกับ
สิทธิ์ในการ
แสดงออก
ควรกำกับที่วิธีการ
ไม่ใช่เนื้อหา

เสรีภาพในการ
แสดงออก
+
การเข้าถึง
ข้อมูล

อ.จิวรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

เมื่อพิจารณาจากมุมมองของการใช้อำนาจรัฐ หน่วยงานที่มีอำนาจกำกับเฉพาะไม่ควรจำกัดเนื้อหาเพื่อไม่ให้จำกัดเสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) หลักการพื้นฐานที่สำคัญคือการกำกับรูปแบบ ไม่กำกับเนื้อหาเพื่อตรวจสอบควบคุมข่าวลวง การไม่แตะเนื้อหา就是不 censor ดังนั้น หากมีการจำกัดก็ต้องจำกัดรูปแบบ การไม่กำกับเนื้อหาจึงไม่แปลก หน้าที่ของรัฐคือ (1) ช่วยเหลือและดูแลคนที่ถูกละเมิดสิทธิ คนที่ไม่รู้เท่าทันสื่อ และ (2) ในขณะเดียวกันก็ต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในการอภิปรายเรื่องสิทธิและเสรีภาพ เราจะไม่มีการเลือกบอกว่าสิทธิอะไรเหนือกว่าอะไร นอกจากนี้ ต้องคำนึงด้วยว่าการจำกัดสิทธิด้วยเหตุผลที่ถูกต้องแต่ไม่ได้สัดส่วนก็ไม่ถูกต้องตามหลักสากล ดังนั้น ในการจัดการกับข่าวลวง ถ้าคนแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างเพียงพอ ประกอบกับการที่รัฐสร้างสิ่งแวดล้อมให้สภาวะการรู้เท่าทันสื่อเติบโต มีการเอื้อให้เกิดการแข่งขันเชิงข้อมูล ก็จะสามารถจัดการกับข่าวลวงโดยกระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้คนน้อย นอกจากนี้ การทำหน้าที่ของผู้ตรวจสอบยืนยันข้อเท็จจริง (fact-checker) ก็คือการตรวจข้อเท็จจริง ไม่ใช่ความเห็น เพราะถ้าผู้ตรวจสอบยืนยันข้อเท็จจริงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายข่าวลวงเสียเอง จะทำให้ขาดความไว้วางใจจากประชาชน

CHECK FACT
NOT COMMENT

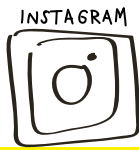
- ที่ไต้หวันโครงการต่างๆ ต้องได้รับการตรวจสอบการใช้จ่าย

รัฐมนตรี้ออเดรย์ กัง (ไต้หวัน)

การไม่ไว้เนื้อเชื่อใจในรัฐยังคงดีกว่าการเชื่อบางอย่างอย่าง หลับหูหลับตา กระนั้นก็ตาม พื้นที่ที่ทุกคนพอจะต่อรองตกลงกันได้ ก็ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราสามารถสร้างพื้นที่นี้ได้ด้วย เทคโนโลยีเพื่อพลเมือง (civic technologies) เช่น ในกรณีของไต้หวัน มีพื้นที่ออนไลน์ที่จัดบริการโดยรัฐที่เปิดโอกาส มีการอภิปรายถกเถียงออนไลน์ที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ (Trust-based relational space) พื้นที่นี้จะช่วยให้ผู้คนถกเถียงกันโดยมี บริบทและทำหน้าที่เป็นพื้นที่สร้างฉันทามติร่วม (Space for overlapping consensus)

RELATIONAL
NOT TRANSACTIONAL

ช่วงถาม-ตอบ

- เทคโนโลยีอาจช่วยแก้ปัญหาข่าวลวง แต่ขึ้นอยู่กับการจัดวางความสัมพันธ์ เช่น UGC (User-generated content), crowdsourcing ที่ช่วยให้สามารถตรวจสอบไปที่ต้นเรื่อง/ผู้ที่ส่งข่าวเข้ามา สิ่งเหล่านี้อาจจะช่วยให้เกิดการตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างสื่อกับประชาชน นอกจากนี้การตั้ง Data journalism supporting unit เพื่อให้เกิด evidence-based journalism และลดการพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งภายนอก ก็อาจช่วยบรรเทาปัญหาข่าวลวงลงไปได้

- กฎหมายต่อต้านข่าวลวง (Anti-fake news bill) ทำให้เกิดภาวะสุ่มเสี่ยงต่อการตรวจตราข้อมูล (data surveillance) เช่น สิงคโปร์ หรือ พรบ. คอมฯ ที่ใช้ฟ้องผู้ให้ข่าวลวงด้วยเหตุทางการเมือง การแก้ปัญหา คือการส่งเสริม Open data และ Tech civil society ประกอบกับการส่งเสริมจริยธรรมสื่อมวลชน, การสืบค้นความจริงและความรับผิดชอบของ platform ต่างๆ เช่น Facebook, Line, Twitter ที่ต้องทำงานร่วมกับประชาชนและสื่อมวลชน

- ปัจจุบันเราจะพบว่า Twitter ซึ่งไม่มีการระบุบัญชีผู้ใช้ (no-name account) เป็นแหล่งปล่อยข่าวลวงและสื่อเลือกข้างผลิตข่าวลวงและข้อมูลเท็จมากที่สุด กระนั้น ความพยายามในการจะขจัดข่าวลวงให้หมดสิ้นไปอาจเป็นไปได้ (mission impossible) เพราะทุกคนคือ UGC (User-generated content) ฉะนั้นในเชิงรูปธรรม เราต้องจัดลำดับความสำคัญ (prioritize) เช่น เลือกช่วงเวลาชัดเจนในการใช้นโยบายจัดการกับข่าวลวง ซึ่งอาจเป็นก่อนเลือกตั้ง นอกจากนี้ ประเด็นที่สำคัญคือข่าวลวงที่เป็นผลมาจากทางการเมือง (political hate speech) นั้นน่ากลัว การแก้ปัญหาต้องหาภาคีเครือข่าย (partnership) นั่นคือ global platform ทั้งนี้ การกำกับควบคุมเนื้อหา (content regulation) ไม่ใช่ทางออกของปัญหาที่เหมาะสม

- ในการหาโมเดลที่เหมาะสมกับประเทศไทยอันดับแรกคือ การจัดการกับผลมาจากอินโดนีเซียมีปัญหาเช่นเดียวกัน เช่น religious extremism ดังนั้น จะต้องมี การแก้ปัญหาแบบ real-time และมี newsroom ร่วมกันของสื่อต่างๆ ที่ช่วยกันสะท้อนปัญหาเหล่านี้ สิ่งที่จะได้คือความไว้วางใจจากประชาชน

- ข่าวลวงเป็นปัญหาระดับภูมิภาคและระดับความรุนแรงในแต่ละประเทศไม่เท่ากัน เช่น ฟิลิปปินส์เผชิญกับข่าวลวงอย่างหนักในระหว่างช่วงการเลือกตั้ง นอกจากนี้สิ่งที่น่ากลัวกว่าคือ ข่าวลวงทางการเมือง (political fake news) ซึ่งในกรณีของไทย รัฐเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาด้วย
- ปัจจุบันนี้เราจะพบว่าแม้แต่สื่อกระแสหลักเองก็ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนน้อยลง สื่อกระแสหลักปัจจุบันมี social media platform ของตนเอง และกลายมาเป็นช่องทางในการรับข่าวสารของประชาชน
- ประเด็นที่อาจต้องได้รับการอภิปรายเพิ่มเติมคือ ข่าวที่ถูกนำเสนอบางส่วน (censored news) จัดว่าเป็นข่าวลวงหรือไม่ และข่าวลวงกับผิดสวาจาเป็นประเด็นที่มีจุดร่วมจุดต่างมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ การพูดถึงข่าวลวงอาจทำได้ในการขยายขอบเขตของ concept เช่น การพูดถึงข่าวลวงในฐานะ information disorder/information pollution
- อีกหนึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาข่าวลวงคือ การทำผ่านระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์และสร้างสรรค์ (critical and creative thinking) ทั้งนี้สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วยคือการมีส่วนร่วม (engagement) จากคนที่เป็น digital native
- ในมิติของการควบคุมผ่านกลไกเชิงกฎหมายและการกำกับดูแลเรื่องการสื่อสารผ่านพื้นที่ไซเบอร์ ผลกระทบเกิดกับผู้ส่งต่อข่าวลวงอย่างมาก ซึ่งพวกเขาโดนดำเนินคดีอาญานอกจากนี้ คนเล็กคนน้อยได้รับผลกระทบจากการแชร์ข่าวลวงเกินสัดส่วนมากเกินไป ในกรณีของไทย ปัจจุบันยังขาดมิติความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดอ่อนของบริบทสังคมการเมืองที่มีคนตกเป็นเหยื่อจากการแชร์ข่าวลวง
- ในกรณีของไต้หวัน คำจำกัดความ disinformation¹ เน้นที่เจตนาในการสร้างความเสียหาย (intention to do harm) และกฎหมายจะถูกใช้ก็ต่อเมื่อมีมิตินี้

Q & A

¹ไต้หวันใช้คำว่า disinformation ในขณะที่ไทยใช้คำว่า fake news อย่างไรก็ตามทั้งสองคำสื่อความหมายถึงสิ่งเดียวกัน

คุณจะมีส่วนร่วมในการ
ป้องกันข่าวลวง
ได้อย่างไร

สอบ 2 : จะเดินหน้าต่ออย่างไร ในการแก้ปัญหาข่าวลวง

• PUBLIC AWARENESS

ศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล (ไทยพีบีเอส)

การตั้งหน่วยงานในลักษณะ third party fact-checking organization ที่มีความโปร่งใส เช่น ในกรณีอังกฤษ มีองค์กรที่ชื่อว่า Full fact ไม่อยู่ใต้การกำกับของใคร ทำงานบนฐานของการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (impartiality) เปิดเผยแหล่งเงินทุนว่ามาจากที่ใด รักษาความเป็นอิสระ และรายงานความโปร่งใสต่อสาธารณะเสมอ สำหรับประเทศไทย ศูนย์อำนวยการวาระเลือกตั้งซึ่งจัดตั้งโดยเป็นร่วมมือระหว่าง 8 องค์กร นำโดยไทยพีบีเอส และจะทำงานถึงสิ้นปี 2019 มีภารกิจในการตรวจสอบการทำงานเชิงนโยบายของพรรคการเมือง ว่าดำเนินการตามที่ให้คำมั่นสัญญาหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบตนเองว่ามีความโปร่งใสมากเพียงใดยังเป็นประเด็นที่ไม่ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควร พร้อมกันนั้นต้องสร้างความตื่นรู้สาธารณะ (public awareness) โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรสื่อ และสถาบันการศึกษา

THIRD PARTY
FACT - CHECKING
ORGANIZATION

SOCIAL PLATFORM RESPONSIBILITY

USE AI TECHNOLOGY AND ENGINEER

MASS MEDIA AWARENESS

HAVE TO THINK OF WHAT IS A SUITABLE WAY FOR THAILAND'S FAKE NEWS ISSUES

MEDIA+RESPONSIBILITY WILL EARN TRUST

MOST FAKE NEWS ACC ARE FAKE ACC.

MOST SOCIAL PLATFORM IS FRIENDLY BUT SOME MIGHT CONCERN ABOUT FREEDOM OF EXPRESSION IF THEY CO-OP WITH THAI GOV.

FAKE FACTS CAN COME IN A FORM OF A MEME

FAKE NEWS CAN COME IN FORM OF ENTERTAINMENT

MORE AMOUNT OF POLITICAL FAKE NEWS

THE COLLABORATION OF THESE 8 ASSOCIATION IS A GREAT START

KIDS CAN BECOME A MEDIA BUT THEY DON'T KNOW THE RESPONSIBILITY

TRUST HAS TO BE EARN

NO NEWS (SENCORED) = FAKE NEWS

FAKE NEWS IS NOT A NEW THINGS BUT COMES THROUGH NEW CHANNEL: SOCIAL MEDIA

WHAT WE NEED TO CONSIDER IS CRITICAL THINKING

HATESPEECH IS NOT FAKE NEWS ITSELF, JUST A PART WHICH SOMETIMES NEED TO BE HANDLE SEPERATELY

COOPERATE WITH SOCIAL PLATFORM

CONSIDER THE CONTEXT

ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ)

จะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดพลเมืองที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาจะต้องผลิตบุคลากรที่มีความสามารถในการคิดแบบวิพากษ์ สามารถแยกแยะได้และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สำหรับปัญหาในเชิงบริบทที่มีความเฉพาะเจาะจงกับประเทศไทย การกำกับดูแลในไทยเป็นความท้าทายตลอดมา เพราะในด้านหนึ่งรัฐไม่เห็นว่าคุณภาพในการตรวจสอบกำกับดูแล และในอีกด้านหนึ่งประชาชนไม่เห็นศักยภาพของตนเอง สำหรับการแก้ปัญหาเรื้อรัง เราต้องการประชาชนที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (active citizen) ที่มีส่วนร่วมในการเมือง (civic engagement) และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สำหรับการแก้ปัญหา ในฝ่ายรัฐต้องสร้างบริบทที่สามารถพุ่มพักพลเมืองในระยะยาว ให้ค่ากับความเป็นพลเมือง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและพร้อมจะรักษาสิทธิของตนเอง เช่น สิทธิของตนเองในการรับข่าวสารที่ถูกต้อง สร้างสมดุลระหว่างกำกับดูแลกับการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ส่วนสถาบันการศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการสร้างนักศึกษาที่ดูแลสาธารณะ

- ACTIVE CITIZEN
WITH CIVIC ENGAGEMENT

คุณสารี อ๋องสมหวัง (เลขาธิการมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค)

จะต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเรื่องสื่อและการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อขับเคลื่อนแนวทางการแก้ปัญหาข่าวลวงที่สะท้อนความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

รศ.ดร.พนา ทองมีอาคม (กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์)

ยืนยันว่าในฐานะ regulator การบังคับใช้กฎหมายจะต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การจัดการกับปัญหาข่าวลวงก็ต้องยืนอยู่บนหลักการนี้เช่นเดียวกัน

อ. จีตริรัตน์ กิพย์สัมฤทธิ์กุล

(คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

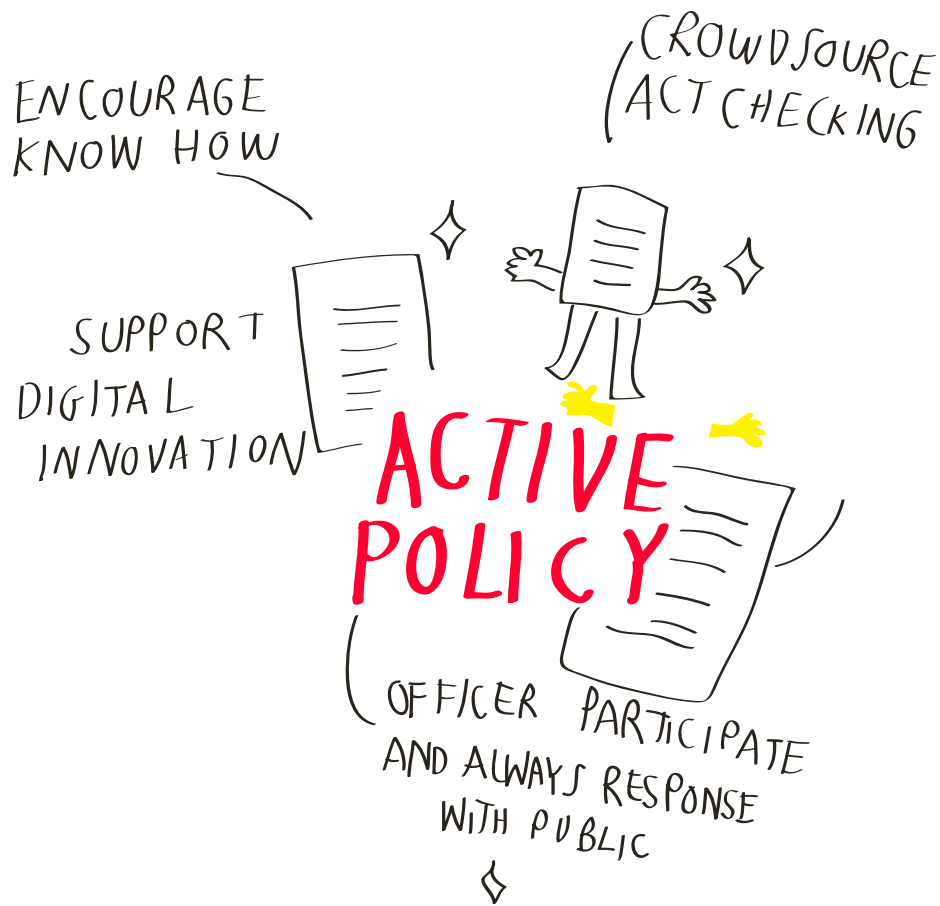
แน่นอนว่าปัญหาข่าวลวงมีความซ้อนทับกับปัญหาผิดสวาท นอกจากนี้อีกมีคำถามในเชิง concept ว่า Hate speech เป็น speech ที่ต้องได้รับการคุ้มครองหรือไม่ เป็นประเด็นทางวิชาการที่ยังไม่มีข้อยุติลงตัว ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาข่าวลวงมีหลายระดับหลากหลายมิติ สร้างความเสียหายต่อบุคคลหรือสาธารณะไม่เท่ากัน จึงต้องมีการอภิปรายกันให้ชัดเจนว่า จะจัดการกับข่าวลวงในระดับใดและในมิติไหน สำหรับปัญหาเรื่องการพิสูจน์ยืนยันข้อเท็จจริง เราต้องทำที่แหล่งข้อมูล (source) จากนั้นผู้บริโภคนจะเป็นผู้ตัดสินใจเอง ในแง่การใช้เครื่องมือดิจิทัล หรือการอำนวยความสะดวกโดยใช้เทคโนโลยี เราสามารถใช้ real-time fact-checker กับ cyber nudge กระตุ้นให้ผู้บริโภคข่าวสารชุกคิด โดย algorithm ช่วยทำภารกิจเหล่านี้ได้ สุดท้ายนี้ ในปัจจุบันเราจะเห็นว่าประเทศไทยมีพาดานของแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พุดไปแล้วอาจจะถูกฟ้องหรือล่าแม่มด ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้ข้อมูลที่หลากหลายถูกเผยแพร่ เพราะการทำเช่นนี้ในขณะเดียวกันจะเอื้อให้ข้อมูลที่มีลักษณะ counter-fake news ได้ถูกเผยแพร่

HATESPEECH IS
NOT FAKE NEWS
IT SELF, JUST A
PART WHICH
SOMETIMES NEED
TO BE HANDLE
SEPERATELY

คุณมาริโอ แบรินเดนเบิร์ก (ส.ส.จากรัฐสภาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี)

ข้อสังเกตสองประการ ประการแรก ทำให้ประเด็นแคบลงเพื่อให้สามารถเริ่มทำงานเชิงนโยบายได้ ประการที่สอง ตอนนี้อย่างไรก็ตามยังไม่มีความชัดเจนว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร เลยไม่มีใครเริ่มเสนอทางออกที่ชัดเจน ดังนั้น จึงต้องชี้ชัดปักหมุดให้เห็นว่าปัญหาข่าวลวงมิติใดที่เป็นปัญหาสำคัญ การทำเช่นนี้จะนำมาสู่การลงมือปฏิบัติในเชิงนโยบาย

รัฐมนตรีออดรีย์ กัง (ไต้หวัน)

ไต้หวันมีแนวทางที่เรียกว่า Digital social innovation ในการเสริมสร้าง จรรโลงประชาธิปไตย โดยเป็นประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับความ รู้สึกของผู้คน จากการใช้เทคโนโลยีช่วยในการวัดความรู้สึกของผู้คน เช่น AI-powered conversation หรือ Crowdsourcing technologies เราจะพบว่า แท้จริงแล้วคนจำนวนมากมีความเห็นตรงกันในหลายเรื่อง การใช้เทคโนโลยีในลักษณะนี้จะช่วยสร้างบรรทัดฐานที่เชื่อว่า ความคิด ที่ดีที่สุดคือความคิดที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนมากที่สุด

ผู้ดำเนินรายการ ผศ.ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Workshop Group 2: Lesson Learned on Fact Checking Efforts Opportunities and Challenges

ผู้ร่วมสัมมนา: Lucille S. Sodipe จาก VERA Files
Nur-Azna Sanusi จาก Thomson Reuters
คุณพีรพล อนุตรโสทธิ จาก ศูนย์ข่าวร็อก่อนแซร์ MCOT
ผศ.ดร.วรัชญ์ ครุจิต รองคณบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผศ.ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ นักวิชาการด้านสื่อ

Lucille S. Sodipe: VERA Files

ทางฟิลิปปินส์ได้ทำการเก็บข้อมูลจากระบบออนไลน์ เมื่อปี 2018 โดยทำการตรวจสอบความจริงของข้อมูลที่ปรากฏในระบบออนไลน์จำนวนราว 200 กรณี จากการสำรวจพบว่า ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องสุขภาพและเกมออนไลน์ โดยที่นักการเมือง มักจะโดนปลอมแปลงข้อมูลอยู่เสมอ โดยฝ่ายที่ถูกปลอมแปลงข้อมูลส่วนใหญ่จะอยู่ในพรรคฝ่ายค้านหรือวุฒิสภามีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เป็นฝ่ายรัฐบาล โดยมีนักการเมืองหลายคนตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการสร้างข่าวเท็จ แม้กระทั่งประธานาธิบดีก็ตกเป็นผู้เสียหายโดยผู้สร้างข่าวเท็จ จะดูแม้กระทั่งพฤติกรรมเล็กๆ น้อยๆ ของผู้เสียหายเพื่อใช้ในการโจมตีและสร้างข้อมูลเท็จ ตัวอย่างเช่น Bam Aquino นักการเมืองชาวฟิลิปปินส์ มักจะโดนข่าวโจมตีว่าเขาอ้างความดีของคนอื่นมาเป็นของตน ฉกฉวยความดีของคนอื่นให้มาเป็นของตัวเอง

Online disinformation is overwhelmingly political

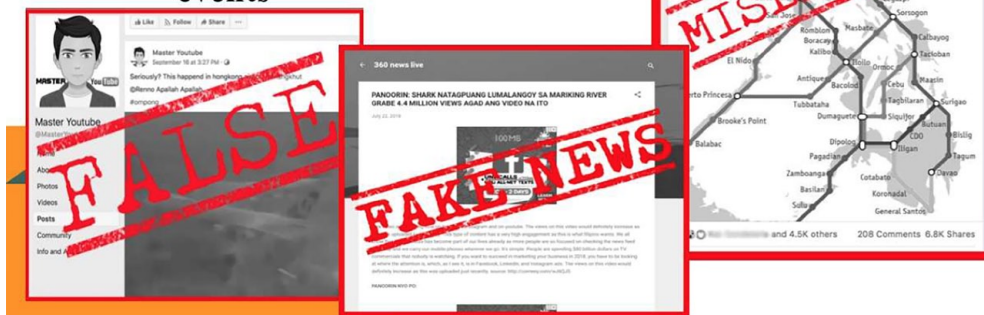
อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะปรากฏข้อมูลเท็จหรือข่าวปลอมจำนวนมาก หากไปอ่านคอมเมนต์จะเห็นได้ว่า ชาวฟิลิปปินส์เชื่อข่าวลวง รวมถึงชาวฟิลิปปินส์ที่อยู่ต่างประเทศก็เชื่อแบบนั้นเช่นเดียวกัน

เนื้อหาเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่าน Facebook โดยสามารถนำเสนอได้หลายมุมมอง ทำให้เห็นว่าการสื่อสารทั้งหมดนี้เป็นการแบ่งขั้วทางการเมือง โดยต้องการแบ่งแยกออกเป็นสองฝ่ายอย่างชัดเจน

ส่วนใหญ่แล้วการเกิดข่าวลวงเกิดขึ้นจาก 3 เทคนิค ประกอบด้วย 1) เทคนิคการแต่งเรื่องขึ้นมาใหม่ทั้งหมด 2) เทคนิคการให้ข้อมูลที่บิดเบือน และ 3) เทคนิคการใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง สถานการณ์จริง แต่ให้ข้อมูล ใช้หัวข้อหรือภาพที่ไม่ตรงกับเหตุการณ์นั้นๆ

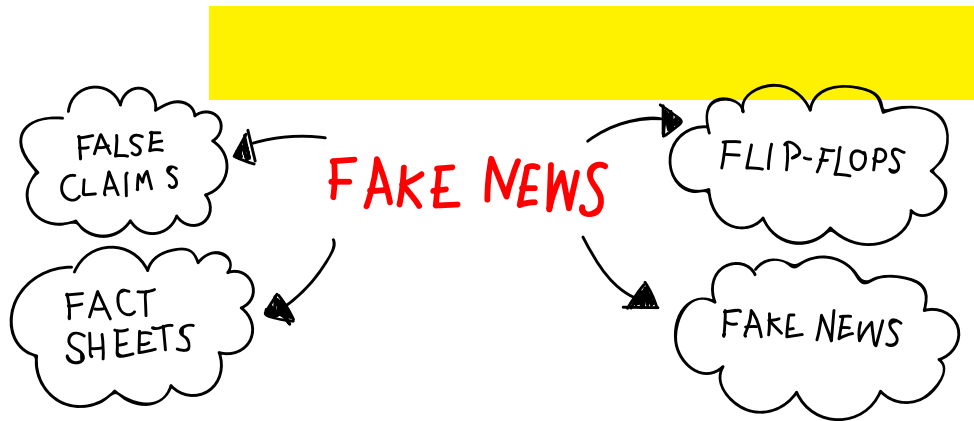
Fake news makers often rely on three techniques:

- **Fabricating or inventing information**
- **Misleading readers by subtle manipulation of facts**
- **Making false claims using real events**

ข่าวลวงจำนวนมากเกิดขึ้นในลักษณะของคลิปวิดีโอที่เผยแพร่ผ่านช่องทาง YouTube และแพร่กระจายต่อกันหรือแชร์ต่อกันใน Facebook โดยมีทั้งข่าวลวงที่สร้างขึ้นใหม่ หรือการใช้ฟุตเทจหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงนำมาเปลี่ยนแปลงหัวข้อตัดแต่งให้ผิดเพี้ยนไปจากความจริง

จากการทำการศึกษาพบว่า 80% ของข่าวลวงเกิดขึ้นมาจากเว็บไซต์เดียวกัน และถูกเผยแพร่ต่อไปยังอีก 60 เว็บไซต์ แสดงให้เห็นว่าข่าวลวงส่วนใหญ่มาจากในแหล่งเดียวกัน ซึ่งข้อมูลนี้สามารถตรวจสอบได้จากรหัสผู้ใช้ (code) ที่เป็นผู้เผยแพร่ข่าวนั้น ทั้งนี้ ข้อสังเกตจากปี 2018 มีผลลัพธ์ที่ไม่ต่างจากปี 2017

วิทยาการได้แนะแนวทางสำหรับการทำการตรวจสอบข้อมูล โดยมีลักษณะการทำงานคล้ายกับการทำงานของวัคซีน กล่าวคือ การฉีดวัคซีนจะทำให้สามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ เช่นเดียวกันกับการมีความรู้ในเรื่องของ Fake News เมื่อผู้รับสารมีความรู้ในเรื่องของ Fake News แล้วได้รับข่าวปลอม ก็จะมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง ไม่ตกเป็นเหยื่อในการรับข้อมูลข่าวสาร

ตัวอย่างของการเผยแพร่ข่าวปลอมในฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมาประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ สั่งปิดหาด Boracay เป็นระยะเวลา 6 เดือน เนื่องจากสิ่งแวดล้อมบริเวณชายหาดทรุดโทรม มีขยะมูลฝอยจำนวนมาก ปรากฏว่ามี Facebook Fanpage นำเสนอข้อมูลเพื่อโจมตีประธานาธิบดีเกี่ยวกับการสั่งปิดหาดนี้ว่า ในเมือง Davao บ้านเกิดของประธานาธิบดี มีการเกิดสภาวะแวดล้อมที่ไม่ดีเช่นเดียวกันกับที่หาด Boracay แต่ประธานาธิบดีไม่สั่งปิดเขต Davao ในพื้นที่บ้านเกิดของตน

จากเหตุการณ์ดังกล่าว เมื่อตรวจสอบข้อมูลแล้วพบว่ามีการใช้ภาพที่บิดเบือนคือภาพของพื้นที่ Davao แท้จริงแล้วไม่ใช่ภาพของ Davao ส่วนภาพของ Boracay เป็นภาพเก่าเมื่อปี 2011 เมื่อการใช้ภาพไม่ตรงกับความจริง ทำให้ต้องมีวิธีแก้ไขข่าวปลอมนี้โดยการชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้อง

วิธีการโต้ตอบข่าวลวงของ VERA Files คือ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องให้ชัดเจน เช่น ในส่วนเฮดไลน์ (Headline) ต้องระบุว่า เกิด Fake News ในเรื่องนี้ ในส่วนของเนื้อหาให้ตอกย้ำว่าข้อมูลที่แชร์กันนั้นเป็นเท็จอย่างไร โดยใส่ข้อเท็จจริง และใส่แหล่งอ้างอิงรูปภาพหรือข้อความต่างๆ เช่น อ้างอิงรูปภาพแต่ระบุว่าเกิดปีใด มาจากแหล่งภาพใด ภาพใดเป็นภาพจริง ภาพใดเป็นภาพเท็จ หากภาพใดที่ไม่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์แล้ว ก็ต้องแจ้งให้ผู้อ่านทราบ การทำเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพเปรียบเทียบภาพจริงและภาพลวงได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจจะทำการชี้แจงข้อเท็จจริงโดยการทำอินโฟกราฟิกเพื่ออธิบายเทียบเคียงภาพลวงกับภาพจริง เป็นการอธิบาย “ความจริง” ให้เป็น “ภาพ” (Visualize facts) และอาจให้ข้อมูลด้วยว่าเหตุใดข้อมูลเท็จนี้จึงถูกโพสต์

กระบวนการป้องกันข่าวลวงหรือข้อมูลที่ผิดพลาดของ VERA Files นั้น มีการให้เพื่อนร่วมงานเป็นคนวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าเราได้ลืมนอะไรหรือเปล่า มองข้ามอะไรไปหรือเปล่า เป็นการตรวจสอบข้อมูลของการเผยแพร่เพื่อลดความผิดพลาดและในขั้นตอนสุดท้ายจะให้บรรณาธิการอาวุโส 3 ท่าน ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งก่อนที่จะเผยแพร่ข้อมูล

กล่าวโดยสรุป กระบวนการตรวจสอบข้อมูลของ VERA Files เป็นดังนี้

1. **The Team** มีทีมงานช่วยกันดูแลสอดส่องข่าว (Monitor)
2. **The Reporter** ผู้สื่อข่าวค้นคว้า ทำข้อมูล (research) ตรวจสอบ (verify) และเขียน (write)
3. **The Reporter** เขียน (write) และ แชร์ (share)
4. **The other team members** เพื่อนร่วมงานในทีมช่วยกันตรวจสอบข้อมูล (fact checking) และเรียบเรียงข่าว (first editing) โดยให้เพื่อนร่วมงานช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งขั้นตอนนี้ ช่วยให้การผิดพลาดลงได้มาก
5. **Three seniors editors** การตรวจสอบครั้งสุดท้าย (finalize) โดยบรรณาธิการอาวุโส 3 ท่าน จากนั้นจึงเผยแพร่

อย่างไรก็ตามกระบวนการตรวจสอบข้อมูลหลายขั้นตอนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การทำงานล่าช้า แต่เมื่อทำงานไปเรื่อยๆ ก็สามารถทำให้เร็วขึ้นได้โดยมิได้ลดกระบวนการทำงานลง โดยใช้เวลาเพียง 1 วัน (จากเดิมใช้เวลา 3 วัน) ส่วนการเข้าถึงแหล่งข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลของภาครัฐจะใช้เวลานานมากไม่ใช่เพราะว่ารัฐบาลไม่ยอมให้ข้อมูลแต่อาจเป็นเพราะระบบฐานข้อมูลของรัฐบาลยังไม่ดีมากพอ

อีกประเด็นหนึ่งที่ต้องระมัดระวังคือการเข้าถึงเว็บไซต์ต่างๆ ที่เป็นแหล่งของ Fake News ซึ่งมักจะมีไวรัสหรือ malware ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์เครื่องอื่น เพื่อป้องกันไวรัสที่จะเข้าถึงข้อมูลของเรา

นอกจากนี้วิทยากรยังได้เสริมว่าการทำการตรวจสอบความจริง (Fact Checking) จะต้องเข้าถึงต้นตอหรือ Primary source ให้ได้ ซึ่งอาจจะทำให้การทำงานช้า แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำ

Nur-Azna Sanusi : Thomson Reuters

วิทยากรแสดงให้เห็นว่าการมีเครือข่ายมากมายในจุดต่างๆ ทั่วโลกจะสามารถช่วยให้ผู้สื่อข่าวหรือคนที่ทำงานด้านสื่อสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหรือรูปภาพได้ ว่าข้อมูลหรือรูปภาพที่ได้มานั้นเป็นความจริงหรือไม่ นอกจากนี้ ทาง Thomson Reuters ยังมีซอฟต์แวร์ที่ใช้สำหรับการตรวจสอบความถูกต้องของรูปภาพชื่อว่า SAM ซึ่งสามารถใส่ข้อมูลหรือรูปภาพเข้าไปในซอฟต์แวร์เพื่อประมวลผลออกมาว่า ภาพที่ปรากฏเป็นข้อมูลจริงหรือลวง

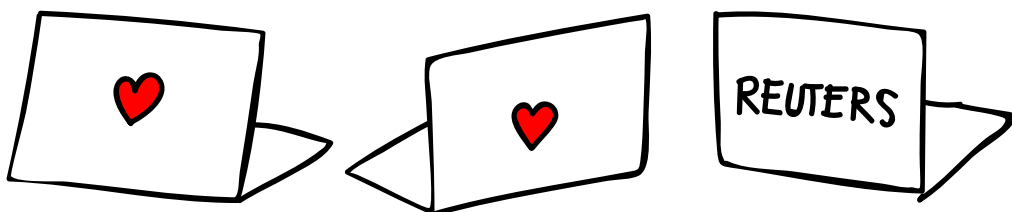

REUTERS

Gathering User-Generated Content (UGC)

Workflow
Sourcing
Verification

FACT CHECKING

Workflow

Gathering UGC is a time consuming process, so Reuters has a team of social media producers dedicated to sourcing, verifying and clearing this material.

However, we also rely on the language skills and local expertise of our colleagues in bureaux around the world, and will always consult them as we search for UGC on a story in their patch.

Communication is vital to avoid duplication of effort.

ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนั้น ผู้ตรวจสอบจะต้องจัดระเบียบขั้นตอนการวิเคราะห์ คาดการณ์เวลาเกิดเหตุการณ์ และจะต้องพยายามหาต้นตอว่าใครเป็นคนแรกที่ถ่ายภาพนั้นออกมา ถ่ายออกมาจากมุมใด จะทำให้เราสามารถเทียบเคียงภาพอื่นๆ ในบริเวณนั้นหรือเวลานั้นได้

การที่เราสามารถหาตัวผู้ถ่ายภาพได้ จะเป็นประจักษ์พยานที่ชัดเจนและมีความสำคัญมากที่สุด น่าเชื่อถือได้มากกว่าข้อมูลจากผู้ที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ โดยปกติธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อนำรูปภาพลงสื่อสังคมออนไลน์จะไม่ได้ให้ข้อมูลที่มีทั้งหมด เมื่อต้องการทราบข้อมูลที่แท้จริง จึงต้องนำภาพและข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มาเปรียบเทียบและประกอบเข้าด้วยกัน

Thomson Reuters ใช้ข้อมูลจาก UGC (Users Generate Content) 2 รูปแบบ คือ 1) ติดต่อบุคคล ผ่านเครือข่ายของ Thomson Reuters เอง และ 2) ผ่านโซเชียลมีเดียที่มีคนโพสต์ไว้ ซึ่งต้องได้รับการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนเสียก่อน

สื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ เป็นประโยชน์ต่อการหาต้นตอของแหล่งข่าว โดยสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทก็มีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่น Twitter เป็นสื่อที่ใช้งานได้ง่าย สามารถค้นหาข้อมูลได้ด้วยการใส่ keyword และสามารถใส่ตัวเชื่อมหรือคำเชื่อมได้ นอกจากนี้ Twitter ยังเรียงข้อมูลก่อนหลังให้ด้วย

Facebook เป็นสื่อที่มีความยากในการหาต้นตอของข้อมูล แต่สามารถตรวจสอบ location ได้ ปัจจุบันมีการ live ซึ่งวิธีการนี้ค่อนข้างมีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม ก็อาจมีการนำ live ของคนอื่นมาเผยแพร่เป็นของตนเองเช่นกัน

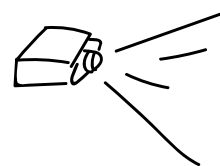
ในขณะที่ Instagram เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในหมู่วัยรุ่น เป็นช่องทางการสื่อสารที่ดีเยี่ยมสำหรับการตรวจสอบข้อมูลจากสถานที่ต่างๆ ทั่วโลก โดยสามารถค้นหาได้จาก hashtag หรือ location ซึ่งจะทำให้เราสามารถเห็นเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นทุกมุมโลกได้

SnapMap เป็นรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นฝั่งประเทศตะวันออกกลาง โดยมีความคล้ายคลึงกับ Story ของ Instagram แต่เราสามารถค้นหาข้อมูลได้จากทางภูมิศาสตร์ โดย SnapMap เป็นแอปที่ผสมผสานการค้นหาทางภูมิศาสตร์เข้ากับสิ่งที่กำลังฮอตในโลกใบนี้ (Heatmap) Heat ในที่นี้หมายถึงมีวิดีโอที่มีคนโพสต์มากๆ อยู่ตรงไหนของแผนที่โลก ซึ่งเมื่อคลิกเข้าไป ก็จะเห็นภาพว่ามีอะไรเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น

Geosearch เป็นสื่อที่ใช้ซอฟต์แวร์ SAM ในการตรวจสอบความถูกต้องของภาพ ทำให้ทราบว่าต้นตอของภาพนั้นมาจากที่ใด สามารถค้นหาโพสต์ที่มีการแท็กสถานที่อย่างเฉพาะเจาะจง (a specific location) ที่โพสต์ในโซเชียลมีเดียต่างๆ

Thomson Reuters ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง โดยใช้วิธีเปรียบเทียบภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น เปรียบเทียบ IG และ IG Story กับภาพที่ได้จาก Twitter และ Facebook เช่น ดูภาพถ่ายจากหลายมุม หลายที่มา ว่าตึกเหมือนกันไหม ต้นไม้ใบไม้อยู่ในฤดูเดียวกันไหม เวลาที่เกิดเหตุ เป็นเวลาเดียวกันไหม คนที่ปรากฏในภาพเหมือนกันไหม เป็นต้น และตรวจสอบอีกครั้งด้วยซอฟต์แวร์ SAM

CASE STUDY

SHOW
WHAT
ACTUALLY
HAPPEN

วิทยากรชี้ให้เห็นว่า ในการตรวจสอบ (Verification) จะต้องตรวจสอบทั้งแหล่งที่มา (Source) และ ตรวจสอบเนื้อหา (Content) ด้วย ทั้งนี้ Thomson Reuters มีเพื่อนร่วมงานและเครือข่ายอยู่ทั่วโลก ทำให้สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ ก่อนที่จะเผยแพร่ข่าวจะต้องผ่านการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

วิทยากรยกตัวอย่างระบบการทำงานของ การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Verification Workflow) ของ Fergus Bell จาก Twitter@fergb ดังนี้

Unverified

Verify the source

- Review social history
- Make contacts
- Ask questions
- Secure permission to use

Verify the content

- Translate text & Audio
- Consult Independent experts
- Seeks separate confirmation
- Establish context

Ensure source and content consistent

Verified

พีรพล อนุตรโสภิต : ศูนย์ข่าวก่อนแฮร์ MCOT

ศูนย์ข่าวก่อนแฮร์ เริ่มต้นขึ้นมาเมื่อปี 2015 โดยเริ่มจากการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ MCOT HD ในช่วงช่วงภาคค่ำ โดยทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่ถูกเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ เดิมออกอากาศรายสัปดาห์ปัจจุบันออกอากาศรายวัน

เนื้อหา หรือ Content ของข่าวก่อนแฮร์ ถูกผลิตในรูปแบบหลากหลาย เช่น เป็นคลิปวิดีโอ คลิปวิดีโอแบบสั้น คลิปเสียง อีบุ๊ก อินโฟกราฟิก และบทความ ส่วน Channel หรือช่องทางที่เผยแพร่ มีทั้งทางโทรทัศน์ MCOT HD ทางวิทยุ MCOT Radio/YouTube/Line/Facebook/INSTAGRAM/Twitter

ที่ต้องนำเสนอหลายช่องทาง เพราะแต่ละช่องทางทำหน้าที่ต่างกัน เช่น เมื่อต้องการเตือนคน จะใช้ FACEBOOK/Line/Twitter เมื่อต้องการประกาศ/แจ้งข้อมูล ใช้ FACEBOOK/Twitter/INSTAGRAM/ MCOT Radio/ MCOT HD ส่วนเมื่อต้องการเก็บเป็นคลังข้อมูล (Archive) ใช้ YouTube/Website ผู้ใช้จะเข้ามาใช้เมื่อเขามีความสนใจอยากรู้เรื่องนั้นเมื่อใดก็ได้ โดยวิทยากรกล่าวว่า เนื้อหาจะมีค่ากับคนคนหนึ่งเมื่อเขาอยากรู้ การที่ข่าวก่อนแฮร์สร้าง channel ใน Youtube เพื่อเก็บเป็นคลังข้อมูล จะมีประโยชน์ต่อผู้รับสารเมื่อเขาอยากค้นหาข้อมูลนั้นๆ

เมื่อมีข่าวลวง ข่าวก่อนแฮร์นิยมใช้วิธีทำอินโฟกราฟิก ขนาด A4 เพื่อให้ขยายดูในโทรศัพท์ได้ง่าย โดยเลือกภาพที่คุ้นชินตาที่คนจำได้มาวางเลย์เอาต์ หากเป็น Fake news ให้ประทับตรา มั่ว อย่าแฮร์ พร้อมเครื่องหมายกากบาททับภาพนั้น ซึ่งการใช้ อินโฟกราฟิก ได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุด ประหยัดที่สุด คนดูจำนวนมาก และมีการแชร์มากที่สุด

ส่วนคลิปวิดีโอใช้เวลาทำนานที่สุดและมีค่าใช้จ่ายมากที่สุด แต่ก็ยังต้องทำ เพราะมีความน่าเชื่อถือที่สุด เนื่องจากมีการใช้นักวิจัย นักวิชาการ ที่มีชื่อเสียง และตำแหน่งที่น่าเชื่อถือ อีกทั้งนักวิชาการยังมาให้สัมภาษณ์จากปากของเขาเอง

ปัจจุบันศูนย์ข่าวร็อกอนแฮร์มีพันธมิตร เช่น เฟซบุ๊ก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนพัฒนาสื่อฯ Cofacts เป็นต้น ซึ่งได้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมให้ประชาชนและเยาวชน รู้เท่าทันสื่อ และบางองค์กรยังช่วยตรวจสอบข่าวลวงด้วย เช่น การตรวจสอบข้อมูลเรื่องเกี่ยวกับประเทศจีน ศูนย์ข่าวร็อกอนแฮร์ได้เคยขอข้อมูลจาก Cofacts ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศจีนช่วยตรวจสอบข้อมูลให้

กลไกของศูนย์ข่าวร็อกอนแฮร์ (สนข.ไทย อสมท.) เป็นดังนี้

ภาคีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ		
แจ้งเตือน+เฝ้าระวัง	จัดการฐานข้อมูล	ตรวจสอบ
ผลิตสื่อ	กระจายสื่อ	
เครื่องมือและนวัตกรรม		

โดยศูนย์ข่าวร็อกอนแฮร์มีกลไกแนวทางการดำเนินงานคือ มีฝ่ายแจ้งเตือนและเฝ้าระวัง ฝ่ายจัดการฐานข้อมูล ฝ่ายผลิตสื่อ ฝ่ายกระจายสื่อ ฝ่ายตรวจสอบ โดยมีเครื่องมือและนวัตกรรมต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกในการทำงาน โดยศูนย์ข่าวร็อกอนแฮร์มีการผลิตสื่อหลายรูปแบบเนื่องจากผู้รับสารมีความแตกต่างกัน ลักษณะการรับสารก็แตกต่างกัน จึงต้องผลิตสื่อและกระจายในหลายช่องทางที่ต่างกันไป วิทยาการเชื่อว่ากุญแจสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อคือเด็กและเยาวชน แต่ความท้าทายในปัจจุบันคือ ประชาชนไม่สนใจว่าที่ตนแฮร์ไปนั้นใช่ข่าวจริงหรือไม่ หากตนมีความพอใจ ชอบใจ ก็พร้อมที่จะแฮร์ต่อ

พศ.ดร.วริชญ์ ครุจิต :
รองคณบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ACTIVE POLICY

วิทยากรได้ยกตัวอย่างหลักการสำคัญด้านจริยธรรมของนักข่าว 5 ประการ ที่อ้างอิงมาจาก Ethical Journalism Network (EJN) ดังนี้

Five Core Principles of Ethical Journalism โดย Ethical Journalism Network	
a. Truth and Accuracy	ความจริงและความถูกต้อง
b. Independence	ไม่ขึ้นกับใคร
c. Fairness and Impartiality	เสนอข่าวสองด้านอย่างสมดุลย์
d. Humanity	ระมัดระวังการละเมิดหรือก่อให้เกิด ผลกระทบต่อผู้อื่น
e. Accountability	เชื่อถือได้ เมื่อผิดต้องแก้ไข

คนที่ทำหน้าที่เป็นสื่อจะต้องมีความเป็นกลาง แต่อย่างไรก็ตาม แต่ละสำนักข่าวมีจุดยืนที่แตกต่างกัน บางสำนักแสดงความไม่เป็นกลางอย่างชัดเจน บางสื่อมีจุดยืนฝ่ายซ้าย-ขวา บางสื่อนิยมเล่นข่าวเร้าอารมณ์ การที่สื่อไทยนำเนื้อความจากสื่อต่างชาติมาเผยแพร่ต่อจึงต้องระมัดระวังและตรวจสอบให้ดี

สื่อจะต้องมีจริยธรรมในการนำเสนอ โดยมีหลักการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อหาโดยต้องรู้ว่าผู้เขียนเนื้อหานี้คือใคร เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ มีอคติหรือไม่ แหล่งที่มาที่ลงเนื้อหามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เนื้อหามีประโยชน์หรือไม่ เนื้อหานี้มีความพยายามในการขายหรือเผยแพร่อะไรเป็นพิเศษหรือไม่ เนื้อหามีความผิดพลาดหรือไม่ เช่น ผิดพลาดด้านการสะกดคำ มีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือหรือไม่

ยุคปัจจุบันเป็นยุคที่ทุกคนสามารถเป็นสื่อได้ จึงขอเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาหรือแนวทางการจัดการกับข่าวปลอม โดยแนวทางแรกคือ การใช้กฎหมาย อาจจะไม่ใช้กฎหมายเชิงบังคับก็เป็นได้ แนวทางที่ 2 คือการใช้จริยธรรมสื่อ สมาคมวิชาชีพสื่อต้องช่วยกันตรวจสอบและกำกับกันเอง แนวทางที่ 3 คือ สังคมจะต้องรู้เท่าทันสื่อ รู้เท่าทันอคติของตัวเอง เกิดความอยากรู้อยากเห็นอยู่เสมอบอกว่าข้อมูลนี้เป็นจริงหรือไม่โดยอาจทำการตรวจสอบด้วยการทำวิจัย หรือหากพบว่าเป็นข้อมูลปลอมก็ควรร่วมกันที่จะไม่สนับสนุนข้อมูลนั้น

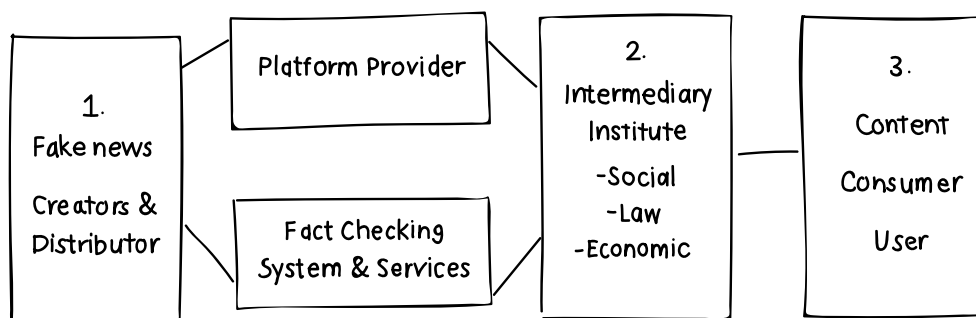
พศ.ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ : นักวิชาการด้านสื่อ

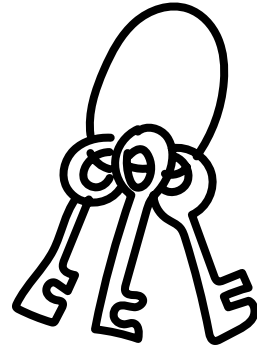
ข่าวปลอมหรือ Fake News ไม่มีวันจะหายไปจากโลกนี้ บางคนชอบ Fake News เนื่องจากมีความแปลกหรือมีการหักมุม สำนักข่าว BBC ได้ทำการศึกษาพบว่าบางครั้งผู้คนที่ส่งต่อข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ผู้ส่งก็มีความรู้สึกว่ามันแปลกๆ แต่ก็แชร์หรือเผยแพร่ข้อมูลต่อไปเนื่องจากเป็นข้อมูลที่ถูกใจ โดนใจ โดยมีความคิดว่า หากเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง เดียวก็จะมีคนมาแก้ไขข้อมูลเอง

งานวิจัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับ Fake News ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาผู้คนที่ส่งต่อ ข่าวลวง การศึกษาผู้รับสารว่าตกเป็นเหยื่อหรือนำตัวเองเข้าไปอยู่ในวงจรของข่าวลวงได้อย่างไร โดยพบว่าคนเรามักจะเลือกเชื่อ เลือกชอบ ในสิ่งที่เราชอบเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว งานวิจัยบางชิ้นพบว่าผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของข่าวลวงมากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีการศึกษาบางแห่งพบว่ามีเด็กรุ่นใหม่เป็นกลุ่มที่รู้ไม่เท่าทันสื่อมากที่สุด

Fake News เกิดขึ้นมาพร้อมกับสื่อสังคมออนไลน์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ Fake News ที่น่าสนใจ คือ การศึกษาว่าผู้ที่สร้าง Fake News ขึ้นมานั้นสร้างเพื่ออะไร อาจจะเป็นการสร้างข่าวปลอมเพื่อการสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือสร้างมาเพื่อความสะใจ

วิทยากรได้อธิบายวงจรของ Fake news ดังนี้

วิทยากรอธิบายว่า ตัวแปรสำคัญที่ทำให้คนสร้าง Fake news ก็คือ รายได้ ขณะที่กระบวนการตรวจสอบข่าวลวงในบ้านเรายังไม่เป็นระบบนัก สำหรับต่างประเทศหลายประเทศมีการตรวจสอบหลายรูปแบบ ทั้งจากภาคธุรกิจ และภาควิชาการ

อย่างไรก็ตาม สถาบันตัวกลาง (Intermediary Institute) เช่น สถาบันที่เกี่ยวข้องกับสังคมทั้งด้านวิชาชีพและวิชาการ ภาคประชาสังคมภาคอาสา ที่มีการรวมกลุ่มกันด้านงานจิตอาสา สามารถเข้ามามีบทบาทร่วมกันเพื่อต่อต้านข่าวลวงได้

ในเชิงวิชาการ มีงานวิจัยที่ทำเกี่ยวกับอำนาจของข่าวลวง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้และผู้รับสื่อ “ข่าวลวง” มากที่สุด และพบงานวิจัยจำนวนมากไม่น้อยที่เกี่ยวข้องกับข่าวลวงในช่วงการเลือกตั้ง แต่กลับมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม และวัฒนธรรม (culture) น้อย

ความท้าทายอยู่ที่เราจะปลูกฝังปมเพาะเรื่องวัฒนธรรม (culture) กับคนรุ่นใหม่อย่างไร ให้มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม และมีสำนึกผิดชอบชั่วดี ต้องติดตั้งความคิดด้านวัฒนธรรมอีกแบบหนึ่ง และควรมีการจัดระดับของข่าวลวง เช่น เป็นเพียงแค่การล้อเล่นสนุกๆ หรือเป็นการละเมิด หรือเป็นการ Discriminate อีกทั้งควรมีการถอดรหัสข่าวลวง ว่าไปสร้างผลประโยชน์อะไรกับใคร และทำอย่างไรที่จะไม่ให้สังคมไทยตกเป็นเหยื่อของการสร้างรายได้ให้กับผู้สร้างข่าวลวง

●— OPEN DATA
●— L

EMPOWERING CITIZEN

Workshop Group 3: MIDL “Empowering Digital Citizenship”

ประเด็น : “การรู้เท่าทันสื่อของภาคประชาสังคม”
Media Information and Digital Literacy (MIDL)

ผู้ดำเนินรายการ อ.ระวีวรรณ ทรัพย์อิน
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ปรัชญ์ สง่างาม

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

มีผลงานและประสบการณ์ ด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัลเบื้องต้น (Digital Literacy) สำหรับประชาชนทุกกลุ่มวัยที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ในโครงการส่งเสริมการใช้ดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้โครงการของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ประจำปี 2559 โดยอ้างอิงการพัฒนาหลักสูตรจากข้อมูลด้านการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ว่า Digital Citizenship ควรจะมีคุณสมบัติอย่างไร แล้วนำมาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับบริบทของประเทศไทย

โดยได้สร้างหลักสูตรขึ้นมา 9 หมวด เพื่อฝึกอบรมให้กับ “ค่ายเยาวชนดิจิทัล DiCY Youth Camp : Digital Galaxy” เป็นค่ายพักแรมค้างคืนใช้เวลาทั้งสิ้น 6 วัน 5 คืน โดยมีการวัดผลของระดับ Digital Literacy ทั้งก่อนและหลังการอบรม โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดกิจกรรมให้กับเยาวชนที่มาจากทั่วประเทศ เน้น 9 ด้าน คือ

- 1.1 สิทธิและความรับผิดชอบต่อ
- 1.2 การเข้าถึงสื่อดิจิทัล
- 1.3 การสื่อสารยุคดิจิทัล
- 1.4 ความปลอดภัยยุคดิจิทัล
- 1.5 ความเข้าใจสื่อดิจิทัล
- 1.6 แนวทางปฏิบัติในยุคดิจิทัล
- 1.7 สุขภาพดียุคดิจิทัล
- 1.8 ดิจิทัลคอมเมอร์ซ
- 1.9 กฎหมายดิจิทัล

การเข้าถึง

- การนิยาม
- การค้นหา/ระบุตำแหน่ง
- การเข้าถึงเนื้อหาสื่อ
- ทักษะ/เครื่องมือ

การประเมิน

การสร้าง

- สร้างการสื่อสาร
- การมีส่วนร่วม
- การมีส่วนร่วม
- การสร้าง

12 สมรรถนะหลัก

สังคมไทยควรเน้นสมรรถนะ
ด้าน การประเมินคุณค่า และ
การมีส่วนร่วมมากที่สุด

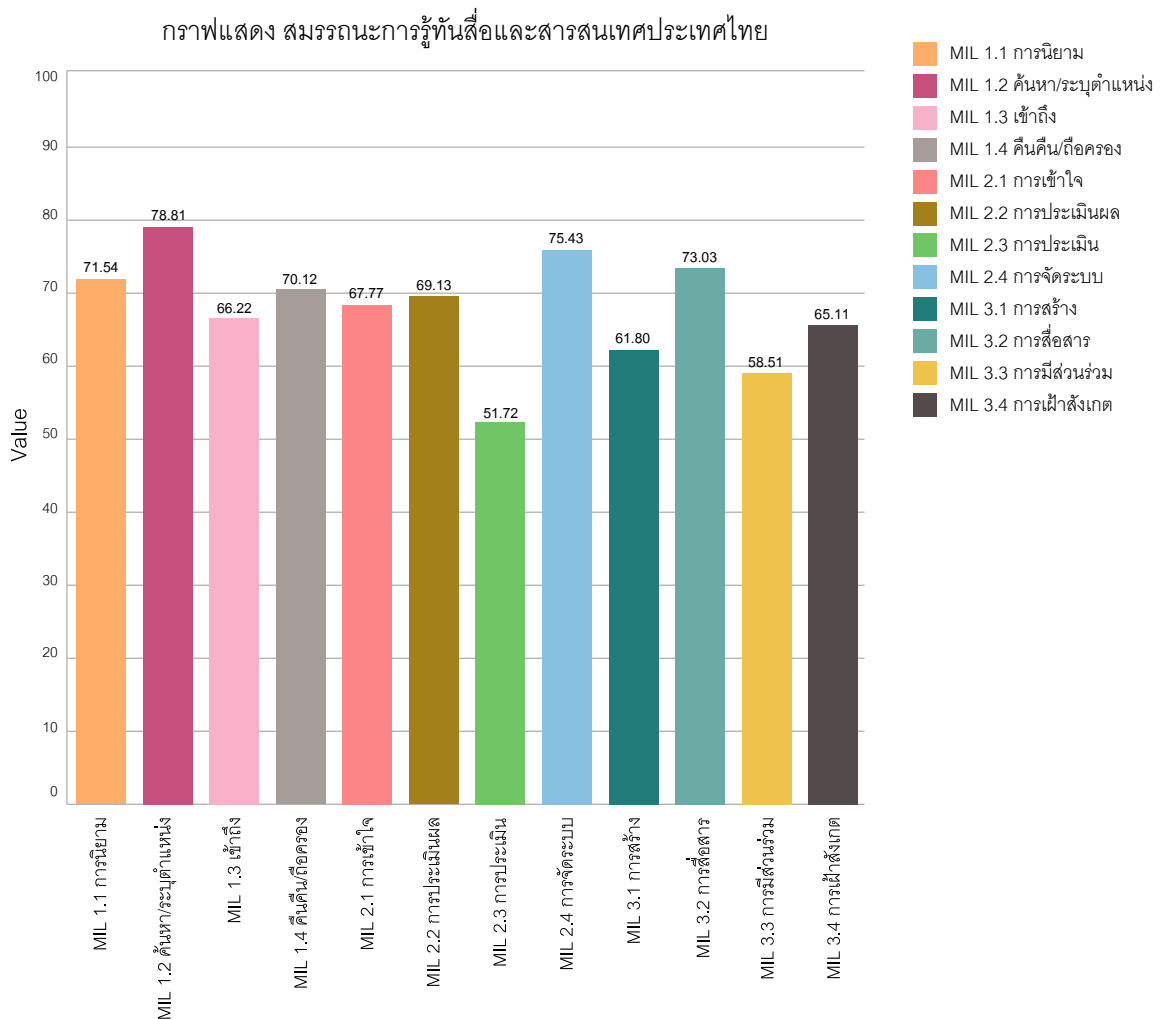
- การเข้าถึง
- การประเมินผล
- การประเมินคุณค่า
- การจัดระบบ

นอกจากนั้นในปี 2561 ได้ทำการสำรวจการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ และการเข้าใจดิจิทัล ประจำปีพุทธศักราช 2561 สำหรับนโยบายการขับเคลื่อนประชากรดิจิทัลและสนับสนุนภาครัฐบาลให้กับสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภาพรวมผลการสำรวจ ประเทศไทยจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 12,374 คน แบ่งเป็นเพศหญิงจำนวน 6,578 คน และเพศชาย จำนวน 5,796 คน โดยแบ่งเป็นช่วงอายุดังนี้

1. กลุ่ม Generation Z (ช่วงอายุ 6 - 20 ปี) จำนวน 2,157 คน
2. กลุ่ม Generation Y (ช่วงอายุ 21 -38 ปี) จำนวน 3,911 คน
3. กลุ่ม Generation X (ช่วงอายุ 39 -53 ปี) จำนวน 3,631 คน
4. กลุ่ม Baby Boomer (ช่วงอายุมากกว่า 54 ปี) จำนวน 2,675 คน

และการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้จัดเก็บกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนพิการรวมอยู่ทั้งสิ้น จำนวน 609 คน

จากผลการประเมินพบว่า สถานภาพการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy : DL) ของประเทศไทยอยู่ใน "ระดับพื้นฐาน" แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเข้าใจทฤษฎี หลักการ แนวทางปฏิบัติ ข้อบังคับ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) โดยมีรายละเอียดของสมรรถนะหลัก ดังนี้

สมรรถนะหลักที่อยู่ในระดับดี ได้แก่ DL 3 การสื่อสาร DL 6 แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล และ DL 7 สุขภาพดียุคดิจิทัล

สมรรถนะหลักที่อยู่ในระดับพื้นฐาน ได้แก่ DL 1 สิทธิและความรับผิดชอบ DL 2 การเข้าถึงสื่อดิจิทัล DL 4 ความปลอดภัยยุคดิจิทัล DL 5 การรู้เท่าทันสื่อ DL 8 ดิจิทัลคอมเมอร์ซ และ DL 9 กฎหมายดิจิทัล และสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy : MIL) ของประเทศไทย อยู่ใน “ระดับดี” แสดงให้เห็นว่า ประชาชนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน คุณค่าและผลกระทบ รวมถึงจัดระบบสื่อและสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม โดยมีรายละเอียดของสมรรถนะหลัก ดังนี้

สมรรถนะหลักที่อยู่ในระดับดี ได้แก่ MIL 1 การเข้าถึง MIL 2 การประเมิน และ MIL 3 การสร้าง

รศ.ดร.นันทิยา ดวงกุ่มเมศ

**อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยภาษาและ
วัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล**

มีผลงานและประสบการณ์ในการทำผลสำรวจในกลุ่มผู้สูงอายุ เกี่ยวกับข่าวปลอมหรือส่งข่าวบิดเบือน ซึ่งพบว่ามีมากที่สุดในประชากรกลุ่มนี้ โดยทำโครงการ “สูงวัยไม่เสพสื่ออย่างสุ่มเสี่ยง : สร้างนักสื่อสารสุขภาวะที่รู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” เพื่อสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและสื่ออื่นๆ

ขอบเขต : สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพฯ เทศบาลนครสกลนคร จ.สกลนคร เทศบาลตำบลเชิงดอย จ.เชียงใหม่ เทศบาลตำบลชะมาย จ.นครศรีธรรมราช และองค์การบริหารส่วนตำบลปลับปลาไชย จ.สุพรรณบุรี มีผู้เข้าร่วมโครงการรวม 300 คน

ผลการสำรวจในภาพรวม : การบริโภคสื่อของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในเมืองและชนบทต่างกันอย่างยิ่ง โดยผู้สูงอายุในเมือง เปิดรับ ไลน์ เฟซบุ๊ก และทีวี และจุดประสงค์เพื่อคลายเหงาหาข้อมูลสินค้าและบริการ แต่ไม่ใช้ตรวจสอบข้อมูล ในขณะที่ผู้สูงอายุในชนบท มีวัตถุประสงค์การใช้ไม่เฉพาะเจาะจง เปิดทั้งวันเพื่อความบันเทิง ประกอบการตัดสินใจให้ความเชื่อถือที่ไว้มากสุด รองมาคือ สื่อบุคคล ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะสนใจข้อมูลสุขภาพและให้ความเชื่อถือกับสื่อ ทีวี บุคคล เพื่อนผู้สูงอายุด้วยกัน และลูกหลาน

ปัญหาการใช้สื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุ

- ใช้งาน ซับซ้อน
- ตัดสินใจไม่ได้
- เสียความมั่นใจ กังวลใจ
- กดไลก์เพราะเกรงใจเพื่อน
- ข้อความยาว อ่านไม่จบ ส่งเลย
- ไม่รู้การตั้งค่าความปลอดภัย
- ไม่รู้ว่าเป็นมัลแวร์ข้อมูลอันไหนควรส่งต่อหรือไม่
- การเรียนรู้จากโรงเรียนผู้สูงอายุ ทำสวัสดีวันจันทร์ เลยส่งเพื่อฝึกการใช้งาน

การรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ

ก่อนการวิจัย

เข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ประเมิน : ในระดับปานกลาง ตัวชี้วัดที่พบว่าผู้สูงอายุมีความรู้ น้อยที่สุด คือการใช้อย่างปลอดภัย

หลังการวิจัย

มีกลยุทธ์ในการนำเอาคาถา “หยุด คิด ถาม ทำ” มาใช้เป็นเครื่องมือในการรู้เท่าทันสื่อ ทำเป็นลูกประโยคติดตัว เพื่อให้อย่ารีบตัดสินใจเชื่อสื่อทันที คิดก่อนว่าดีหรือไม่ แล้วจึงถาม ซึ่งคือการหาข้อมูล แล้วค่อยตัดสินใจทำ พบว่าผู้สูงอายุยังขาดในเรื่องการ “ถาม” หรือการวิเคราะห์ข้อมูลมากที่สุด

ปัญหาการวิจัย

ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุขาดความตั้งใจและแรงขับในการทำกิจกรรม ซึ่งทำทนายนักวิจัย ให้คิดหากลยุทธ์ต่างๆมาใช้ เช่น ลูกประโยคคาถา ซึ่งมีผลลัพธ์ที่ดี เช่น เมื่อไปซื้อของที่ตลาดนัด ทำให้หยุดคิดก่อนซื้อ

สรุป

ปัจจัยแวดล้อมของผู้สูงอายุในเมือง/ชนบท คือเรื่องของการเข้าถึงสื่อ ในเมืองมีข้อมูลท่วมท้นล้นเกิน ผู้สูงอายุเปิดรับสื่อเกือบหมด ในขณะที่ชนบท ข้อมูลมีจำกัด เข้าถึงน้อยเพราะความสามารถในการรับสื่อ ดูทีวีจาดำเป็นหลัก ซึ่งช่องทางนี้เน้นการโฆษณาขายของ

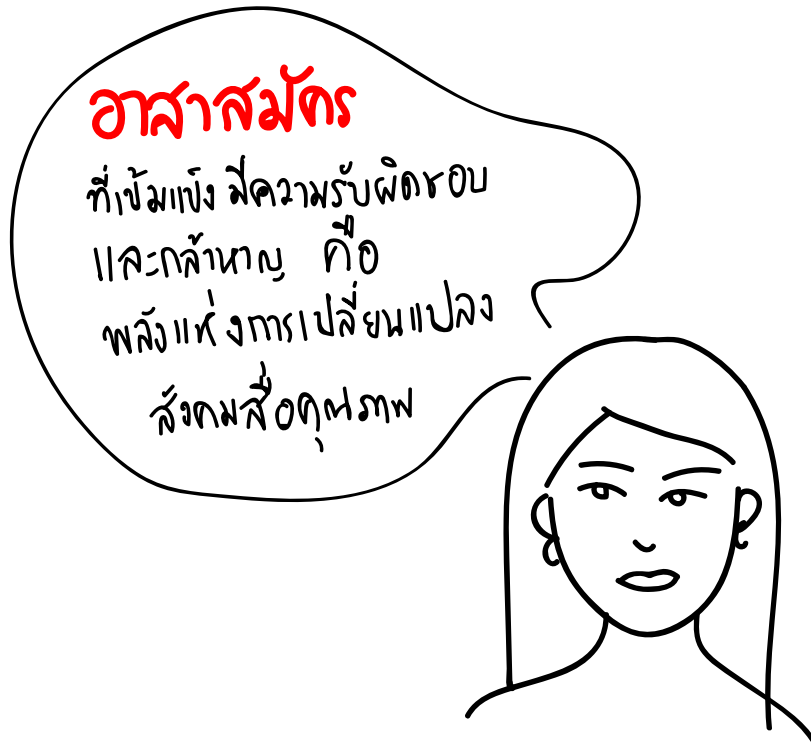
คุณัญญาอร พานิชพิ้งรัก ประธานเครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวัง และสร้างสรรค์สื่อ

มีประสบการณ์ในการทำงาน “ครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ” สิบกว่าปี มีประสบการณ์ทั้งด้านบวกและลบ เหตุผลในการเกิดขึ้นของเครือข่ายนี้คือ

- กลุ่มผู้บริโภคสื่อจะทำอย่างไรให้รู้เท่าทันสื่อ
- หากได้รับสื่อที่ไม่เหมาะสม จะมีเครื่องมือตัวไหนที่จะบอกพ่อแม่ผู้ปกครองให้เป็นไกด์ไลน์ก่อนรับสื่อ ต้องการให้มีเครื่องมือที่เหมาะสมในการเฝ้าระวังสื่อ
- สมาคมผู้ปกครอง ครู ครอบครัวเข้มแข็ง (รวมกลุ่มกัน)

ผลงานที่โดดเด่น

- เดินทางไปยื่นหนังสือถึงคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ให้ตรวจสอบการออกอากาศรายการไทยแลนด์ก๊อตทาเลนท์ (ทีจีที) 2013 ในกรณีของผู้เข้าแข่งขัน “สิทธิ์ตตะ เอ็มเมอร์ล” เนื่องจากขัดจริยธรรมและสร้างผลกระทบต่อเครือข่ายสมาชิกพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเป็นออทิสติก
- จัดงานแฟมิลีอวอร์ด
- สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของครอบครัว
- กิจกรรมห้องเรียนครอบครัวเรียนรู้เรื่องสื่อ
- ไม่ใช่แค่การให้รู้เท่าทันสื่อ แต่ขับเคลื่อนงานเพื่อให้เกิดกระแสในสังคมมุ่งทำให้ครอบครัวมีภูมิคุ้มกันสื่อเรื่องเพศ ภาษา ความรุนแรง
- ทำงานในบทบาทขององค์กรปลายน้ำเพื่อกระตุ้นให้องค์กรต้นน้ำตระหนักบทบาทของตน

อุปสรรคปัญหา

- อาสาสมัครส่วนใหญ่มีงานประจำอยู่แล้ว ทำงานค่อนข้างลำบาก ต้องมีการสนับสนุนจากสสย. ส่งนักสังคมสงเคราะห์มาช่วย
- มักถูกผู้ประกอบการต่อว่าทางเฟซบุ๊ก รวมทั้งมีข้อความคุกคาม
- เมื่อยื่นเรื่องไปสู่ระดับนโยบาย มักถูกปฏิเสธว่าไม่มีงบประมาณ
- ทางกลุ่มรู้สึกขาดความปลอดภัย เช่น การเคลื่อนไหวเรื่องเกม มีการถูกขู่ค้นพบว่าเครือข่ายสู้กับร้านเกม ไม่ใช่สื่อกระแสหลัก

ข้อเสนอแนะ

ต้องการอาสาสมัครที่เข้าใจ มีใจ ยอมที่จะเข้ามาทำ ต้องกล้า หน่วยงานต้นน้ำ กลางน้ำ(เอ็นจีโอ) ต้องเข้ามาช่วย ในขณะที่ภาครัฐยังไม่ค่อยได้รับความช่วยเหลือ อาสาสมัครควรมีความรู้และชัดเจนกับเรื่องนี้ เข้าใจว่างานนี้แตกต่างกับอาสาสมัครแบบอื่น ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีข้อมูล มีข้อเท็จจริงก่อนไปร้องเรียน เพื่อจะได้ไปร่วมเวทีต่างๆ โดยคาดหวังว่าจะมีคนมาเข้าร่วมมากขึ้น

ศรียดา ตันกะอริพานิช

กรรมการผู้จัดการ มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย

สะท้อนมุมมองว่าหากไม่มีสื่อโซเชียล ปัญหาสังคมคงไม่มีมากขนาดนี้ โดยขอใช้ความรู้ในการเท่าทันสื่อว่า Skill แทนสมรรถนะ ซึ่งประเมินการรู้เท่าทันยังต่ำ สำหรับงานของมูลนิธิ มุ่งเน้นในการสร้างการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลทุกกลุ่มเป้าหมาย ขับเคลื่อนในระดับนโยบาย เพื่อสร้าง MIDL โดยมีเป้าหมายในการทำงานดังนี้

- ทุกคนต้องเป็น Fact checker ได้ และต้องมีเครื่องมือในการคุ้มครองคนที่แจ้งเรื่อง ควบคู่กันไป
- Fake news ปัจจุบันเป็นเครื่องมือทางการเมือง แต่มองว่าในกลุ่มเด็ก การรังแกกัน (Bullying) จัดเป็นเฟคนิวส์เช่นกัน คิดว่าสังคมไทยต้องให้การสนใจไม่ใช่แค่การเมือง แต่ MIDL ควรมีการเรียนการสอน ทั้งพ่อแม่และประชาชนทั่วไป ซึ่งใครจะเป็นคนให้ การศึกษาตรงนี้ ควรจะเป็นสื่อหรือไม่ ที่จะสร้างความรู้สร้างความตระหนักให้กับสังคม
- สื่อได้ทำหน้าที่ให้ความรู้ตรงนี้เพียงใด นอกจาก หยุด คิด ถาม ทำ ต้องเพิ่ม report ต้องเฝ้าระวังด้วย
- ต้องหาองค์กรนำในประเทศไทย เช่น ไลน์ได้วันเปิดให้หลายๆ กระทรวงมาคุยกัน
- ในการรายงานจากภาคประชาชน ต้องมีกลไกในการป้องกันตัวเองให้กับพวกเขาได้

ดร.สรวงมณฑ์ สิทธิสมาน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

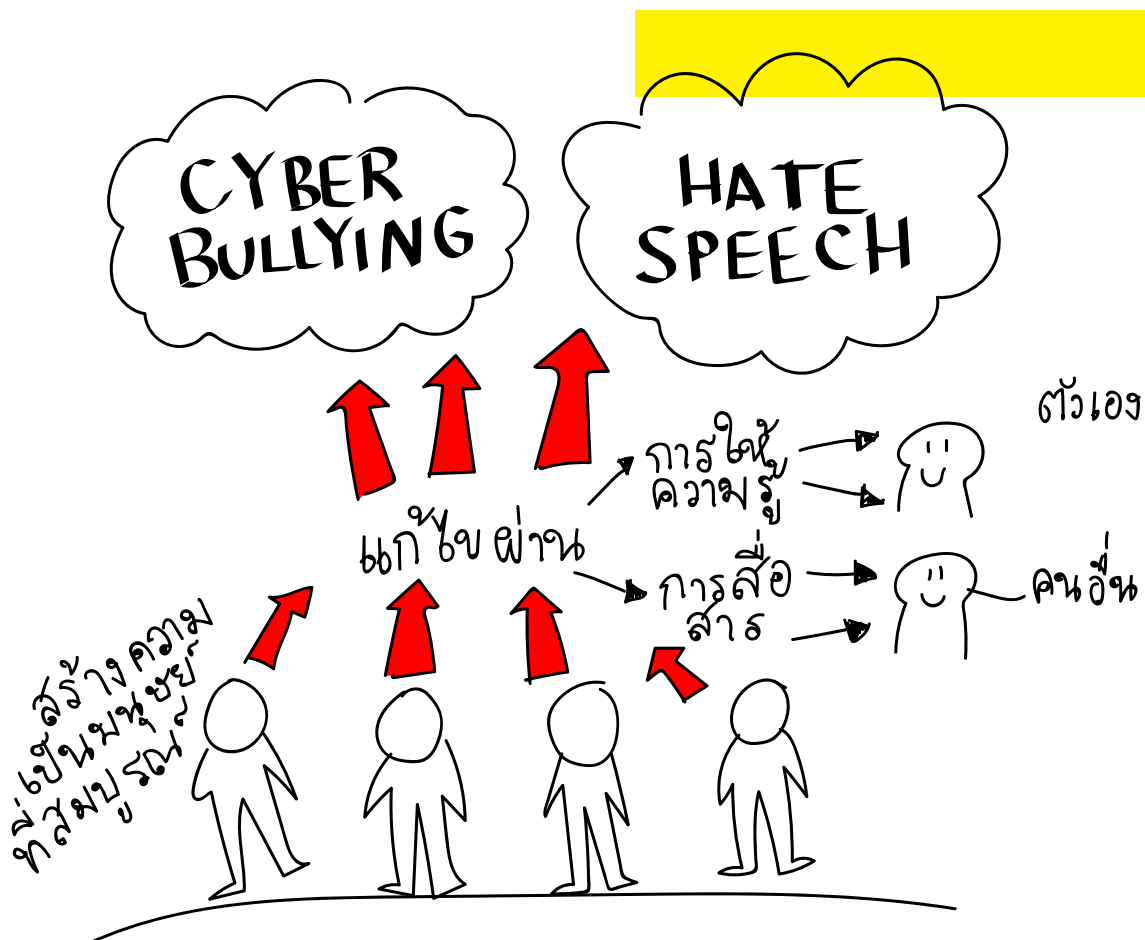
กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อว่า ปัจจุบันเฟคนิวส์เป็นเรื่องใหญ่ และจะเกิดขึ้นกับมนุษย์ยุคต่อไป ซึ่งคนรุ่นปัจจุบันอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย เด็กยุคนี้เป็น Digital Citizenship ซึ่งเรื่องของการส่งต่อรอยต่อของยุคสมัย เป็นเรื่องสำคัญ ในการที่จะสร้างมนุษย์แบบใหม่ขึ้นมาในอนาคต เพราะในช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2010-2024 ที่เป็นยุคของคนรุ่น Digital alpha ซึ่งเปลี่ยนผ่านจากยุคของสื่อทีวีสู่สื่อออนไลน์

ย้อนกลับไปว่า เฟคนิวส์นั้นเกิดขึ้นมาตั้งแต่สื่อสิ่งพิมพ์ แต่ในยุคดิจิทัลนั้น เฟคนิวส์มีปรากฏการณ์เหมือนไฟไหม้ คือ แรงและเร็ว ถ้าตั้งรับไม่ทันจะเกิดปัญหาแน่นอน เพราะเรากำลังทำงานให้พลเมืองยุคถัดไป

ข้อสังเกตของปัญหาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ

- ปัจจุบัน ความรู้มีอยู่ แต่ “ความรู้” ได้ครอบงำ และมีการส่งกระจายอย่างรวดเร็ว ผลกระทบเกิดในวงกว้าง ต้องทบทวนว่าจะตั้งรับอย่างไร
- สถานที่สำคัญที่สุดคือเด็ก พ่อแม่ โรงเรียน สังคม ต่อให้แพลตฟอร์มเปลี่ยนอย่างไร แต่ความเข้มแข็งของครอบครัวยังอยู่
- สุดท้ายปลายทางต้องเปลี่ยนวิธีคิด ไม่โฟกัสเพียง พ่อ แม่ ลูก แต่ต้องทำงานเป็นทีม ย่า ยาย ทุกคนในครอบครัวต้องร่วมกันทั้งองคาพยพต้องไปในทีม สร้างความรู้ร่วมกันว่าจะรับมืออย่างไร

ข้อเสนอแนะ

- สนับสนุนการต่อยอดจากความรู้ด้าน “พหุปัญญา” ของ ไฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ที่เน้นความสามารถมนุษย์ 8 ด้าน เช่น ภาษา ตรรกะ ร่างกายและการเคลื่อนไหว การเข้าใจตัวเอง การเข้าใจธรรมชาติ เพื่อสร้าง Digital Citizenship ชูความเป็นมนุษย์ เพื่อเป็นทางออกของพลเมืองดิจิทัล คือไม่ทิ้งความเป็นมนุษย์ของตัวเอง
- ปัจจุบันมีการออกแบบหลักสูตรนี้ เพื่อนำเข้าสู่โรงเรียน เพราะเรื่องสำคัญที่สุดคือต้องดึงความเป็นมนุษย์ขึ้นมา
- เฟคนิวส์ไม่ใช่แค่ข่าวปลอม การรู้ทันสื่อ ยังหมายถึงเรื่องการรังแกกันทางโลกไซเบอร์ Hate speech ซึ่งทุกประเด็นมีความละเอียดอ่อนในบริบทสังคมไทย ทั้งระบบการปกครอง ความขัดแย้งทางการเมือง ทุกอย่างถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการทำลายกัน ไม่สามารถแก้ได้เพียงแค่ภาคประชาชนขับเคลื่อน ภาคนโยบายต้องร่วมด้วย สถาบันครอบครัว โรงเรียน ต้องร่วมด้วย ต้องมีกรอบแนวคิดเข้ามาจับ เพื่อสร้างให้เกิดความปลอดภัย
- ภาคประชาสังคมต้องให้การศึกษ สื่อสารทั้งตัวเองและผู้อื่น ทุกฝ่ายต้องทำงานร่วมกัน

คุณเข็มพร วิรุณราพันธ์

ผู้จัดการสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.)

ผู้จัดการสถาบันสื่อฯ เปิดการเสวนาด้วย VTR สะท้อนปัญหาการสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อในสังคม โดยมีตัวแทนจากกลุ่มชายขอบต่างๆ เช่น วัยรุ่นในย่านชุมชนแออัด พุดถึงปัญหาตัวเอง ทั้งการเป็นเด็กแว้น ตัดยา นักวิชาการ LGBT พุดถึงภาพผลิตซ้ำของคนกลุ่มนี้ ว่าคนกลุ่มนี้ ถูกตีตราอย่างไร ตัวแทนเด็กต่างด้าวถูกตีตรา ว่าพ่อแม่ นำยาเสพติด มาขายในประเทศ แหล่งข่าวพุดถึงปัญหาการเหยียด ความเท่าเทียม โดยมีสื่อเป็นตัวแปรสำคัญ

โดยคุณเข็มพรได้สรุปจากการรับชม VTR ไว้ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเฟคนิวส์และการรู้เท่าทันสื่อว่า

- ความรุนแรงในสังคมไทยเป็นปัญหาใหญ่กว่าเฟคนิวส์ เพราะเรื่องนี้ฝังอยู่ในวิถีคิด ถูกส่งต่อผ่านสื่อ และคนที่แชร์ โดยสอดคล้องกับอคติในใจ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่มิติของตัวประเด็น เทคโนโลยีอย่างเดียว
- สิ่งที่ สสย. สนใจคือ การเท่าทันตนเอง การเท่าทันสื่อ สารสนเทศ ดิจิทัล นำไปสู่การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการสร้างการรู้เท่าทันสื่อ
- สื่อจะกลายเป็นเครื่องมือในการทำร้ายกัน หากไม่เท่าทันสื่อ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมไทยแต่น้อยมาก มิติความรุนแรงเชิงโครงสร้างเป็นสิ่งที่สังคมไทยตามไม่ทัน ทำให้เกิดสื่อที่รู้ไม่เท่าทัน เช่นเดียวกับ 3 เคสที่นำเสนอผ่าน VTR คือความเหลื่อมล้ำทางฐานะ เพศ เชื้อชาติ

ข้อเสนอแนะ

- การเท่าทันตนเอง การเท่าทันสื่อ สารสนเทศดิจิทัล เท่าทันความสัมพันธการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นเรื่องสำคัญมาก ต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ต้องทำให้เป็นวิถี เพราะตอนนี้การเสพสื่ออยู่ในวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ต้องให้สังคมมองว่าเป็นสมรรถนะที่ต้องพัฒนา และสิ่งนี้จะใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้สังคมได้อย่างไร

สรุป

ควรมีการสร้างตัวบ่งชี้ทางสังคม เพื่อเป็นเป้าหมายว่าสถานการณ์สื่อในประเทศเป็นเรื่องใหญ่ สังคมต้องออกแบบร่วมกัน อยากเห็นคนแบบไหน มีกฎหมายแบบไหน ที่บ่งว่าเรามีความพร้อมที่จะเข้าไปสู่สังคมแบบนั้น อยากเห็นพลเมืองของเราแบบใด ทุกฝ่ายต้องร่วมกัน ไม่ใช่แค่รัฐ เพราะทุกคนได้รับผลกระทบ ได้รับประโยชน์ และมีการวัดผลเป็นระยะๆ มีเช็คลิสต์มีตัวบ่งชี้อื่นๆ ว่าสังคมเรามีความพร้อมในเรื่องของ Media Information and Digital Literacy (MIDL)

กำหนดการเวที International Conference on Fake News
วันที่ 17 มิถุนายน 2562 ณ ห้องจามจรี บอลรูม โรงแรมปทุมวัน ปริ๊นเซส กรุงเทพฯ

Time	Details	Time duration
Morning Session		
09.00 – 09.30	Registration	30 mins
09.30 – 09.45	<p>Opening Remark <i>By Wasan Paileeklee</i> <i>Chief Executive Officer, Thai Media Fund (TMF)</i></p> <p>Opening Speech <i>By Katrin Bannach</i> <i>Head of Thailand and Myanmar Office,</i> <i>Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF)</i></p>	15 mins
09.45 – 10.25	<p>Keynote Speech <i>“Findings Fact in a World of Disinformation: The Search for Collective Solutions”</i> <i>By Audrey Tang</i> <i>Taiwan’s Digital Minister</i></p> <p><i>*Moderator: Nattha Komolvadhin,</i> <i>Thai Public Broadcasting Service (Thai PBS)</i></p>	30 mins Q&A 10 mins
10.25 – 10.30	Photo Session	5 mins
10.30 - 10.40	Break	10 mins
10.40 – 12.30	<p>Panel Discussion on “Countering Fake News: Best Practices and Policy Implication”</p> <p><i>Panelists:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Masato Kajimoto</i> <i>Journalism and Media Studies Centre,</i> <i>The University of Hong Kong</i> 	110 mins (*20 mins each) +*Q&A 10 mins

Time	Details	Time duration
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nur-Azna Sanusi</i> <i>Thomson Reuters</i> • <i>Eric Wishart</i> <i>Agence France – Presse (AFP)</i> • <i>Mario Brandenburg</i> <i>German Bundestag (Parliament)</i> • <i>Lucille S. Sodipe</i> <i>VERA Files.</i> <p><i>*Moderator: Pijitra Tsukamoto, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University</i></p>	
12.30 - 13.30	LUNCH at Citi Bistro (G Floor)	60 mins
Afternoon Session (Parallel Sessions)		
13.30 – 15.30	<p>Workshop: Group 1 Public Policy in Handling Mis/Disinformation in Digital Era <i>Venue: Jamjuree 2 (M Floor)</i></p> <p><i>Representatives:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pana Thongmeearkom</i> <i>Thai Media Fund (TMF)</i> • <i>Wilasinee Phiphitkul</i> <i>Thai Public Broadcasting Services (Thai PBS)</i> • <i>Jiraporn Wittayasakpan</i> <i>Thai Health Promotion Foundation</i> • <i>Mario Brandenburg</i> <i>German Bundestag (Parliament)</i> • <i>Saree Ongsomwang</i> <i>Foundation for Consumers</i> • <i>Thitirat Thipsamritkul</i> <i>Faculty of Law, Thammasat University</i> <p><i>*Moderator: Supinya Klangnarong, The National Press Council of Thailand</i></p>	120 mins

Time	Details	Time duration
	<p>Workshop: Group 2 Lesson Learned on Fact Checking Efforts: Opportunities and Challenges <i>Venue: Jamjuree Ballroom B (M Floor)</i></p> <p><i>Representatives:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Uajit Virojtrairatt</i> <i>Foundation for Media Studies</i> • <i>Warat karuchit</i> <i>Thai Media Fund</i> • <i>Peerapon Anutarasoat</i> <i>MCOT, Thailand</i> • <i>Kaowrote Sutapakdi</i> <i>Online News Providers Association (SONP)</i> • <i>Nur-Azna Sanusi</i> <i>Thomson Reuters</i> • <i>Lucille S. Sodipe</i> <i>VERA Files.</i> <p><i>*Moderator: Wilaiwan Jongwilaikasam, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University</i></p>	
	<p>Workshop: Group 3 MIDL: Empowering Digital Citizenship <i>Venue: Jamjuree Ballroom A (M Floor)</i></p> <p><i>Representatives:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Sruangmon Sidhisamarn</i> <i>Thai Media Fund</i> • <i>Khemporn Wiroonrapun</i> <i>Child and Youth Media Institute (CYMI)</i> • <i>Prush Sa-Nga-Ngam</i> <i>Faculty of Engineering, Mahidol University</i> 	

Time	Details	Time duration
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Srida Tanthaatipanich</i> <i>Internet Foundation for the Development of Thailand</i> • <i>Nuntiya Dounghummes,</i> <i>Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University</i> • <i>Unyaorn Panitpuengrat</i> <i>Family Network Foundation (TBC)</i> <p>*Moderator: Raweewan Sap-in, College of Innovation, Thammasat University</p>	
15.30 – 16.15	Summary of the Workshop	45 mins

Co-organizers

- 1 Thai Media Fund
2. Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF)
3. Thai Health Promotion Foundation
4. The National Press Council of Thailand
5. Thai Public Broadcasting Service (Thai PBS)
6. Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University
7. Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University
- 8 Online News Providers Association (SONP)

FRIEDRICH NAUMANN
STIFTUNG

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

8 องค์การพลีพลังลงนามร่วมประกาศปฏิญญารวมพลัง ขับเคลื่อนต่อต้านข่าวลวงข่าวปลอม พร้อมเดินหน้าจัดงาน เสวนาแลกเปลี่ยนบนทริเอนระหว่างประเทศ “International Conference on Fake News”

(11 มิถุนายน 2562) : ทีมงานแถลงข่าวลงนามประกาศปฏิญญารวมพลังขับเคลื่อนต่อต้านข่าวลวงข่าวปลอม ณ โรงแรมปทุมวัน ปริ๊นเซส กทม. นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ กล่าวในการเปิดงานแถลงข่าวลงนามประกาศปฏิญญารวมพลังขับเคลื่อนต่อต้านข่าวลวงข่าวปลอมว่า เรื่องนี้นับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระดับสากลทั่วโลก ข่าวลวงเป็นปรากฏการณ์ของสังคมยุคดิจิทัล ด้วยช่องทางการสื่อสารบนโลกออนไลน์ที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและง่ายต่อการใช้งานจึงเกิดผู้ทำหน้าที่ส่งสารขึ้นเป็นจำนวนมาก บางข้อมูลขาดการตรวจสอบข้อเท็จจริง เกิดการเผยแพร่ข่าวลวงข่าวปลอม สร้างผลกระทบในทางลบให้กับคนในสังคมเป็นวงกว้าง

ด้วยสถานการณ์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นของปัญหาข่าวลวง จึงเกิดการรวมพลังของภาคีเครือข่าย วิชาการ วิชาชีพ ทั้ง 8 แห่งในประเทศไทย มาร่วมสร้างกลไกการรับมือและต้านข่าวลวง สร้างความตระหนักรู้และวัฒนธรรมการตรวจสอบที่มาของข่าวสารให้กับคนในสังคม ก่อนเชื่อหรือแชร์ข้อมูลออกไปในวงกว้าง การลงนามและประกาศปฏิญญารวมพลังขับเคลื่อนต่อต้านข่าวลวงข่าวปลอมในวันนี้ เป็นความร่วมมือเสริมพลัง สนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกันของภาคีเครือข่าย เพื่อขยายผลองค์ความรู้ด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ภายใต้ระบบนิเวศสื่อที่ดี

ในงานนี้นางสาวสุภิญญา กลางณรงค์ ประธานคณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภคสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ นำผู้แทนภาคีเครือข่าย 8 องค์กร ประกอบด้วย

1. กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
2. สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
3. Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF)
4. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
5. องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS)
6. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์

กล่าวคำประกาศปฏิญญาสานพลังความร่วมมือเสริมพลังเดินหน้าขับเคลื่อน เพื่อลดปัญหาข่าวลวงร่วมกันดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือซึ่งกันและกันในภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อรับมือและรวมพลังต่อต้านข่าวลวงในทุกระดับของสังคม
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการผลักดันนโยบายในการต่อต้านข่าวลวงในระดับประเทศและเกิดการขับเคลื่อนงานด้านการต่อต้านข่าวลวง ทั้งในระดับสังคม ชุมชน และประเทศชาติ
3. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้เกิดการศึกษาวิจัยและสร้างองค์ความรู้ด้านการต่อต้านข่าวลวง รวมทั้งหาแนวทางปฏิบัติต้นแบบ (Best Practice) เพื่อให้เกิดฐานความรู้และแนวทางปฏิบัติอันจะนำไปสู่การผลักดันให้เกิดพลังความถี่ของสังคม
4. พัฒนาระบบการ รูปแบบการทำงาน และนวัตกรรมตลอดจนเครื่องมือ หรือ กลไกเฝ้าระวังเพื่อใช้ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาข่าวลวงอย่างมีส่วนร่วม ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งภาควิชาการ วิชาชีพผู้ผลิตสื่อ ภาคประชาชน และผู้ใช้สื่อ
5. ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจด้านความรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information and Digital Literacy: MIDL) ประชาชนเกิดภูมิคุ้มกันต่อปัญหาข่าวลวง และพัฒนาประชาชนในประเทศไปสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizen)

ทั้งนี้ภาคีเครือข่ายทั้ง 8 องค์กร จะร่วมกันจัดงาน “International Conference on Fake News” โดยในงานมีผู้แทนภาคีเครือข่ายนักวิชาการ นักวิชาชีพ ในประเทศไทย และผู้แทนจากนานาชาติเข้าร่วม อาทิ รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลจากไต้หวัน นักวิชาการ ด้านสื่อมวลชนจาก The University of Hong Kong ผู้ขับเคลื่อนเชิงนโยบาย จากพรรค Free Democrat Party สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผู้แทนจากสำนักข่าว Thomson Reuters และ AFP เข้าร่วมเป็นวิทยากรและร่วมเสวนา ในวันที่ 17 มิถุนายน 2562 ที่โรงแรมปทุมวัน ปริ้นเซส กทม.